

**Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická**

Problematika sexuální výchovy mládeže v České republice

Tereza Bubnová

Bakalářská práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza Bubnová**
Osobní číslo: **H09143**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Problematika sexuální výchovy mládeže v České republice**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zprostředkovat pohled na problematiku sexuální výchovy mládeže v České republice z hlediska historického a filosofického vnímání sexuality. Dále přiblížení důvodů tabuizace sexu a jeho následků ve společnosti. Navržení řešení problému výchovnými metodami ve škole a rodině. V menší míře nahlédnutí do práv dítěte a jeho mravní ochrany. Pomocí dotazníkového výzkumu zjištění názorů mladých lidí a jejich zkušeností s danou tematikou.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BRZEK Antonín a kolektiv, Průvodce sexualitou člověka, Praha, SPN, 1993, 132 s., ISBN 80-04-25814-x DUNOVSKÝ Jiří, MITLOHNER Miroslav, HEJČ Karel, HANUŠOVÁ-TLAČILOVÁ Jaroslava, Problematika dětských práv a komerčního zneužívání dětí u nás a ve světě, Praha, Grada, 2005, 251 s., ISBN 80-247-1201-6 ŠULOVÁ Lenka, Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?, Praha, Grada Publishing, 1995, 120 s., ISBN 80-7169-218-2 SIELERT Uwe, Kniha netradičních metod výuky, Praha, Trizonia, 1994, 279 s., ISBN 80-85573-36-9 MITLOHNER Miroslav, Erotika a paragrafy, Praha, Grada Publishing, 1994, 43 s., ISBN 80-7169-691-9 JANIŠ, K., KINDL, Kapitoly z dějin lidské sexuality, Praha, Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovy, 1996, 144 s.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2012**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84

L.S.

J. Z.
PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60. odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27.6. 2013

Tereza Bubnová

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce, panu profesoru Karlu Rýdlovi, za cenné rady, připomínky a ochotnou pomoc při dokončování mé práce.

A také děkuji své rodině za důvěru ve mne vloženou a svému příteli Jakobovi za morální podporu a shovívavost v době psaní této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce zjišťuje a srovnává historické a filosofické pohledy na vývoj sexuality. Popisuje proměny vnímání těla s bližším zaměřením na vznik a vývoj sexuální výchovy, jako předmětu výuky mladistvých. Zkoumá pohled mladých lidí na sexuální výchovu a její pojetí v České republice.

Klíčová slova

Sexuální výchova, sexualita, morálka, tabu, diskurz

Title

Sexual education of young people in the Czech republic

Anotation

This thesis identifies and compares historical and philosophical perspectives on the development of sexuality. Describes changes in body image with a closer focus on the formation and evolution of sex education as a subject of teaching adolescents. It examines the view of young people on sexual education and its concepts in Czech republic.

Keywords

sex aducation, sexuality, morality, taboo, discourse

1. Úvod.....	6
2. Historie vnímání sexuality.....	7
2.1. Antika.....	7
2.1.1. Morálka ve Starověkém Řecku.....	11
2.2. Křesťanství.....	11
2.2.1. Zpověď a její následky.....	13
2.3. Vnímání sexuality v 18. století.....	16
2.4. Vnímání sexuality v 19. století.....	17
2.4.1. Lékařství a hygiena.....	18
2.5. Sexualita ve 20. století.....	19
2.5.1. Vývoj po I. a po II. Světové válce.....	20
3. Historie předmětu sexuální výchova.....	21
4. Křesťanství a sexuální výchova současnosti.....	27
5. Vývoj sexuální výchovy v České republice.....	31
5.1. Spor o sexuální výchovu.....	31
6. Právo.....	36
7. Praktická část.....	37
7.1. Testování hypotéz.....	41
7.2. Shrnutí výsledků výzkumu.....	52
8. Závěr.....	53
9. Použité zdroje.....	55

Úvod

Vnímání lidského těla a jeho přirozené sexuální energie, která se projevuje ve všem co děláme prošly dlouhým historickým vývojem. Tento vývoj šel často z extrému do extrému a jeho důsledky pocítujeme dodnes. Já považuji za racionální a správné, aby vše co lidstvo a potamžo společnost dělá a vytváří, vždy zároveň srovnávala a analyzovala na základě již existujících zkušeností, abychom se mohli dále plynule posunovat a ne přešlapovat na místě. Tím, že máme s touto tematikou tak obsáhlé a extrémní zkušenosti, máme šanci snadněji najít ideální střed a najít tak tu správnou rovnováhu v přístupu k ní.

A poukazování na tyto body, které nás mohou inspirovat v dnešním chápání naší sexuality je cílem mé práce. Sexualita je součástí každého z nás a učíme se jí poznávat a používat od narození. Bohužel se nás však často společnost a její mocné nástroje snaží skrze ní ovládat. Tato přitažlivá a úžasná energie, která nás fascinuje od počátku věků nás však může neustále obohacovat a já si přeji, aby tato síla, kterou v sobě máme mohla nerušeně a přirozeně být a pomáhat nám žít život jaký chceme a kterou nebudeme muset skrývat, nebo odhalovat na příkaz nikoho jiného než nás samotných.

Pojmy jako sex, sexualita a erotika dostaly v průběhu 20. století nový rozměr. S postupnou liberalizací společnosti a technickým pokrokem se tato témata začala stále více objevovat, zkoumat a probírat. Lidstvo zažilo „sexuální revoluci“ a jak říká doktor Uzel stavidla mezilidské komunikace povolila. To, o čem se po celé lidské dějiny nemluvílo pojednou dostalo prostor a z tabu se postupně stal další extrém, absolutní volnost až do té míry, že se dnes tematika sexu objevuje téměř všude a je často brána jako obchodní nástroj, je to něco co „prodává“.

Naším cílem je učit se žít v rovnováze a harmonii a to dokážeme jedině tak, že budeme umět ovládat svou duši i tělo. Přesně o tom by měla být výchova k sexualitě. Někteří lidé liberalizaci sexu vítají a mluví o ní jako o nově nabyté svobodě a jiní lidé si myslí, že bavit se o „ní“ nahlas, podporuje kažení mládeže a obecné znemravňování. Každopádně to vyvolává mnoho nových otázek a úhlů pohledu. Co je správné a co je špatné ukazovat v televizi, jaký přístup k sexu zaujmout při výchově mládeže a jak si uchovat zdravý rozum a nenechat se ovlivnit tím, co nám předkládají média jsou jedny z nich. Já jsem si vybrala téma sexuální výchovy mládeže. Jak tato výchova vypadala v naší historii a jaký to má vliv na to, jak ji vidíme dnes.

Historie vnímání sexuality

Antika

V řeckých dějinách se sexualita často objevuje jako energie, kterou je třeba pochopit, umět používat a usměrňovat, je spojená s tělem i duchem, a řeční filozofové dobře věděli, že se dá ač někdy těžce ovládnout vlastní vůlí. Například Platón mluví o sexuální aktivitě jako o přirozené a nezbytné, protože právě jejím prostřednictvím se živé bytosti mohou rozmnožovat a druh jako celek tak uniká smrti. To, co se v rámci morálky převážně dostává do středu zájmu je způsob užívání slastí. Akt samotný není tak špatný, jako spíše jeho kvantita. Sókratés a Aristotelés ve svých dílech často zmiňují, že je důležité učit se základním ctnostem, aby člověk mohl být řádným a platným občanem své obce¹. Tím, že se umí člověk ovládnout, zvládat své chování, znamená, že může být svobodný a nezávislý na pokynech pudů, které vydává jeho tělo. Je ovšem otázkou do jaké míry jsou tato tvrzení platná pro jejich vlastní život. Sokratés byl znám tím, že jíst, pít a milovat jsou jeho vyhlášenými vášněmi. Předpokládám, že přesně právě proto, že to autoři osobně velmi dobře znali a chápali, snažili se k tomuto způsobu života nalézt a ustanovit konkrétní pravidla.

Pokrm, víno, vztahy se ženami a chlanci představují analogické etické téma: rozehrávají přirozené síly, které však mají neustálý sklon k přemíře: a jedny i druhé kladou tutéž otázku: jak můžeme a jak máme „užívat“ této dynamiky slastí, tužeb a úkonů²? První dělicí čára, kterou morální hodnocení vede napříč oblastí sexuálního chování, není zřejmě vytyčena na základě povahy aktu a jeho různých možných podob, nýbrž na základě aktivity a jejího kvantitativního odstupňování³.

Morálka řecké sexuality

Předmětem morální reflexe, týkající se sexuálního chování, tedy pro Řeky přísně vzato není ani samotný akt (zkoumaný ve svých různých podobách), ani touha (uvažovaná podle svého původu či směru), a dokonce ani slast (posuzovaná podle různých předmětů nebo úkonů, které ji vzbuzují); je jí spíše dynamika, která všechny tyto tři momenty spojuje do jediného kruhu (touha vede k aktu, akt je spjat se slastí a slast probouzí touhu. Právě tento dynamický vztah ustavuje to, co bychom mohli nazvat jádrem etické zkušenosti *afrodisií*.

---

¹ **FOUCAULT, M. 2003.** *Dějiny sexuality II.* Praha : Hermann, 2003

² Tamtéž

³ Tamtéž

Přes všechnu svou přirozenost a nutnost je ovšem tato zkušenost (zkušenost slasti) předmětem starostlivosti; vyžaduje vymezení, které by umožnilo stanovit, nakolik a do jaké míry je vhodné se jí oddávat. Řeční autoři ve svých textech mluví o nebezpečí z přemíry užívání slastí. Pro klasické řecké myšlení jde o sílu od přirozenosti virtuálně excesivní (nadměrnou, intenzivní, pozn. autorky), a morální otázkou bude, jak se této síle postavit, jak ji ovládnout a zaručit, že s ní bude přiměřeně hospodařeno⁴.

Podle mého názoru, se v tomto pojetí nachází mnoho inspirace pro dnešní svět. Zásadní vlastností antických myšlenek je umění sebereflexe, umění podívat se na problém z odstupu a tím ho správně zhodnotit a posoudit. Řecko, jakožto kolébka naší civilizace, která nám zanechala kulturu plnou ideálů krásy, lásky a moudrosti, věděla o síle *erosu* mnoho. A tím, že se řeční autoři ve svých textech snažili tuto sílu naučit poslušnosti dokazuje jejich velikost.

Nejde o to, aby žádost a slast zmizela, ale subjekt schopný uměřenosti si nad nimi udržuje nadvládu dost úplnou na to, aby se jimi nedal nikdy prudce strhnout. Umění výcviku duše je důležitým prvkem výchovy. Platón navrhuje podrobovat mládež zkouškám odvahy, jež by spočívaly ve střetech s fingovaným nebezpečím, tímto způsobem by si mladí lidé zvykali, zdokonalovali by se a zároveň by se posuzovala jejich hodnota. Výchova člověka ke zdatnostem poslouží i k politické výchově občana, obojí jde ruku v ruce⁵. Ochrana čistoty a panenství, věrnost závazků a slibům budou tedy vzorovou zkouškou ctnosti.

Správné užívání slastí

Potřeba má sloužit jako řídicí princip(...)⁶. Citát známého autora: „Není rozdíl mezi nezdrženlivým člověkem a nejhoupějším zvířetem“⁷. Správným užíváním slastí řeční autoři myslí, že by se člověk měl podat touze pouze v případě potřeby. Nepít, když není žízeň, nejít spát, když není únava a neprobouzet pohlavní touhu pokud přesahuje hranici potřeby. Strategie potřeby umožňuje nastolit rovnováhu v dynamice slastí a touhy: tím, že dává uspokojení potřeby úlohu jakési její vnitřní meze, zabraňuje tomu, aby se „nesplašila“ a neupadla do přemíry. Tato strategie umožňuje zažehnat nezdrženlivost, která je v zásadě chováním bez opory v přirozené potřebě. Nezdrženlivost „plnosti“ dopřává tělu všechny

---

⁴ **FOUCAULT, M. 2003.** *Dějiny sexuality II.* Praha : Hermann, 2003.

⁵ Tamtéž

⁶ Tamtéž

⁷ **SÓKRATÉS.** *Faidros.*

možné slasti dokonce ještě dříve, než je tělo potřebuje, a tak mu neoponechává čas zakusit „ani hlad ani žízeň ani radost lásky ani probdělé noci“, a zároveň tím v zárodku dusí veškeré pocíťování slasti⁸. Podle Foucaulta přirozená pronikavost slastí, která zároveň přitahuje touhu, žene sexuální aktivitu k překračování mezí, které stanovila příroda, když učinila ze slastí afrodisií slast podřadnou, služebnou a podmíněnou. Kvůli této pronikavosti jsme náchylní k převrácení hierarchie, k upřednostňování těchto žádostí a jejich uspokojování, k tomu, že jim propůjčujeme vládu nad duší⁹. Podle Dějin sexuality se období Antiky vyhraňuje těmito tématy: pohlavní zdrženlivostí, jejímiž předměty jsou život těla, instituce manželství, vztahy mezi muži a existence moudrosti. A předáváním skrze instituce, soubory předpisů a velmi odlišné teoretické odkazy si tato témata navzdory mnohému přetváření uchovala po dlouhou dobu jistou neměnnost. Jak dále píše Foucault ve svých dějinách sexuality, kromě užívání slastí je morálka také uměním „okamžiku“. Jedná se hlavně o lidský věk, ale je tu také měřítko roku, ročních období, nebo rovnováhy v podnebí, mezi horkem a zimou, suchem a vlhkem až po správný okamžik dne. Toto téma bylo pro Řeky vždy nesmírně důležité nejen jako mravní problém, ale také v otázkách vědy a techniky. Praktická vědění, jimiž jsou podle velmi tradičního srovnání – lékařství, vládnutí a kormidelnictví s sebou nesou nejen pouhé poznání obecných principů, ale rovněž schopnost určovat okamžik, v němž je třeba zasáhnout, a přesný způsob, jak to učinit s ohledem na právě existující okolnosti¹⁰.

Samozřejmě nemůžeme tvrdit, že tento způsob myšlení byl hojně obyvatelstvem přijímán. Je zřejmé, že se tyto úvahy a normy uplatňovaly více mezi střední a vyšší vrstvou, než mezi chudými. Ale stejně jako tady platí pro celé dějiny, že máme zprostředkovaný pohled autorů, kteří se v těchto kruzích převážně pohybovali a tím může být historie poněkud zkreslena. Díla z této doby nám přímo ukazují, jak na rozdíl od nás vnímali život kolem sebe. V jejich zorném poli byla příroda, stromy, hvězdy, díky teplému podnebí si mohli dovolit chodit bosí, což přispívalo k jejich pocitu sounáležitosti s ní. Jejich šaty byly často jen z jednoho kusu látky. Hojnost čerstvého vína a ovoce, existence lázní. To vše dávalo prostor pro vyniknutí života a potažmo jeho oslavě. A je třeba si uvědomit, že například nahota viděná při sportu, zejména atletice nebyla nijak pohoršující, ani exhibicionistická, sportovci byli nazí čistě z praktického důvodu. Řecké myšlení bylo velmi prodchnuto přirozeností, která se v pozdějších dějinách začala stále více potlačovat.

---

⁸ FOUCAULT, M. 2003. *Dějiny sexuality II*. Praha : Hermann, 2003.

⁹ Tamtéž

¹⁰ Tamtéž

Řekové této doby přijímali určitá sexuální chování mnohem snadněji než středověcí křesťané nebo moderní Evropané; můžeme rovněž připustit, že přestupky a poklesky v této oblasti budily v oné době menší pohoršení a neměly významné právní následky, a to tím spíše, že si žádná instituce – pastorská či lékařská – nečinila nárok na rozhodování o tom, co je v těchto věcech povoleno nebo zakázáno, normální nebo nenormální¹¹.

Postoj k ženám a manželství

Řekové byli mysogyni, kteří ženu považovali za vypočítavou a chamtivou. Ženské autorky se téměř neobjevovaly a to je důsledkem toho, že literární tvorba odráží jen mužská hlediska. Řekové se tohoto silného mysoginského proudu nikdy nezřekli a ani se zcela nenapravili. V Homérově době si občan bral manželku a tolik konkubín, kolik si mohl dovolit. Konkubíny neměly manželská práva, zatímco manželka, ačkoliv byla stejnou měrou podřízena manželovi, byla matkou legitimního dědice a správkyní domu, což jí dávalo značnou autoritu. Konkubínu šlo brát na lehkou váhu, avšak hlavní manželku bylo třeba brát vážně. Manželství byla soukromá smlouva mezi dvěma muži: tím, který se ženil a tím, který přenechával nevěstu (otcem, poručníkem, bratrem dívky). Žena na základě úmluvy přecházela z otcovi pravomoci do manželovy¹².

Chování mezi mužem a chlapcem

Řekové udržovali, přijímali a valorizovali vztahy mezi muži a chlapci. Takzvaná *pederastie* byla obvyklá a společensky přijímaná. Vysvětlení původu srovnávací antropologie tvrdí, že jde o přechodový rituál podobný těm, které se dosud udržují v některých málo rozvinutých nebo primitivních společenstvích. V nich chlapec, než se oficiálně začlení do světa dospělých, musí projít iniciačním noviciátem. Už mezi Řeky Klasického období existovaly dohady, zda láska k chlapcům byla pouze platonická, ale dobře informovaní antičtí autoři přesvědčivě dokazují, že šlo o tělesný styk. Pederastie se v 6. století stala skutečnou institucí. Vztah měl charakter takový, že dospělý muž učil mnohým dovednostem svého žáka, který mu za to prokazoval úctu sexuálními službami. Pederastická instituce měla svá přísná pravidla a ta ji odlišovala od jiných forem homosexuality, považovaných v Řecku za neřestné¹³.

---

¹¹ FOUCAULT, M. 2003. *Dějiny sexuality II*. Praha : Hermann, 2003.

¹² GALÁN, E. J. 2003. *Láska a sex ve starém Řecku*. Praha : Euromedia Group - Ikar, 2003. 80-249-0244-3.

¹³ Tamtéž

Křesťanství

Církev se od svého počátku snažila prostřednictvím svých vysoko postavených a učených teologů, kazatelů, kněží a učitelů interpretovat zachovalé spisy, texty, svatá písmena a bibli tak, aby se podle nich dalo žít ve spojení s bohem. V souladu s nejvyšším duchovním řádem. Duše od těla je však často ostře oddělována. Vše duchovní je správné a žádoucí a vše tělesné je méně významné, nízké. S tímto rozdělením souvisí celkový pohled církve na sex a erotiku.

Mezi nejznámější milostnou báseň, kterou známe ze Starého zákona, patří Velepíseň zvaná též Píseň písní, líčí květnatými slovy erotický vztah mezi mužem a ženou. Hlasům, které si nebyly jisté, zda taková báseň patří do svatých písem, pomohlo od starostí ospravedlnění, že se jedná o popis lásky mezi Kristem a církví, nebo také mezi Kristem a jednotlivou duší. Byl to ovšem jeden z mnoha budoucích pesimisticky naladěných pokusů ospravedlnit lidskou sexualitu¹⁴. Jak můžeme číst v dalších náboženských textech, být v souladu s bohem podle křesťanského kánonu znamená být čistý od hříchů. Znečištění těla i ducha způsobuje pohlavní styk, před kterým se člověk musí chránit abstinencí, zprvu tak očišťovací řady, které měly funkci hygienickou, a estetickou dostaly náboženský význam.

Manželství

Ve Starém zákoně se mluví o tématu lásky a plození v kontextu manželství. Nemanželský sex byl odsuzován, podle jednoho z desatera, konkrétně šestého - nesemilníš. Podstatu manželství vysvětluje Starý zákon především ve dvou textech. Ve starším, zprávě O stvoření vzniklé kolem roku 1100 n.l., jejíž autor je dnes označován jako jahvista, se člověk jeví jako bytost, která je stvořena pro společenství: „I řekl Hospodin Bůh: Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou... A hospodin Bůh utvořil z žebra, které vzal člověku, ženu a přivedl ji k němu. A člověk zvolal: Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla. Ať muženou se nazývá, vždyť z muže vzata jest. Proto opustí muž svého otce i matku svou a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.“ (GN 2, 18-24) Ve druhém je sounáležitost dvou lidí zdůvodňována plozením potomstva a ovládnutím země. Co se týče Nového zákona, který popisuje život a skutky Ježíše Krista, můžeme konstatovat, že se ve svých názorech stavěl k sexu velmi nezaujatě, což bylo patrné na jeho chování vůči ženám¹⁵. Pro něho mezi mužem a ženou nebylo podstatného rozdílu; obě

---

¹⁴ DENZLER, G. 1999. *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno: CDK, 1999. 80-85959-48-8.

¹⁵ Tamtéž

pohlaví mu byla stejně hodnotná. „Neexistuje“ shrnul Herbert Haag (švýcarský teolog) zjištění Nového zákona, „žádný Ježíšův výrok proti prostituci, ani slovo o homosexualitě, ani slovo o smilstvu, masturbaci, předmanželském a mimomanželském pohlavním styku, ani slovo o očišťovacích předpisech v souvislosti s pohlavním životem anebo jen o právním postavení ženy“¹⁶.

Prvotní hřích

Vzhledem k tomu, že se texty o Ježíšovi vyskytují zprostředkovaně, je tudíž nutné počítat s tím, že každý další zprostředkovatel Ježíšova učení si pojetí chápání sexuality subjektivně upravuje podle sebe a svého úsudku. Proto se v historii objevují kromě křesťanů vyznávající sexuální spojení jen za účelem plození potomků a jediné v nanželském svazku, také křesťané, kteří vyznávají *montanismus*, jenž za nejvyšší ideál považoval panenství a kde rodina v očekávání brzkého konce světa měla vymřít. Nebo například teologové, kteří odmítali i svátost manželství a považovali provinění Adama a Evy jako ryze sexuální. To znamenalo, že každý nově narozený člověk na svět je nečistý, zatížený hříchem. Jeden z nejvlivnějších teologů středověku, Aurelius Augustinus, napsal několikrát pojednání o manželství. Podle něj sexualitu interpretuje prvotní pád v ráji, kdy se Adam s Evou postavili boží vůli a jako trest přišlo probuzení sexuální touhy, kterou přenesly na své potomky. Tento výklad prvotního hříchu, který jako dědičný hřích stále trvá, měl v dějinách křesťanské teologie ty nejpustošivější následky, protože byl prohlášen za oficiální učení církve a jako takovému se mu musí věřit dodnes. Augustin byl tedy jedním z dalších kazatelů panenství a aktivaci sexuality – vždy jen v rámci manželství – považoval Augustin za povolenou ze dvou důvodů: k plození dětí a k vykonávání manželské povinnosti. Avšak ani to nebylo zcela prosto hříchu¹⁷.

Jako největší vzor čistoty a cudnosti byla a je považována panna Marie, matka Ježíše Krista. Podle legendy měla Marie počít svého syna Ježíše neposkvrněná, totiž bez pohlavního aktu. Nejvyšší ctnost a podstata cudnosti spočívala tedy podle teologů ve zdrženlivosti. Protože zrození Ježíše, kromě Marie zobrazuje i Josefa, musela církev vyjasnit jaký charakter vztahu mezi nimi byl. Dilema mezi tím, že vztah Josefa a Marie evokoval svazek manželský, ale bez spojení to bylo spíše duchovní společenství vymezila církev tak, že Josef směl figurovat nanejvýš jako Mariin ženich a Ježíšův pěstoun. Takže se

¹⁶ HAAG, H. 1980. *Du hast mich verzaubert. Liebe und Sexualität in der Bibel*. Einsiedeln, 1980.

¹⁷ DENZLER, G. 1999. *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno: CDK, 1999.80-85959-48-8.

mohlo mluvit o skutečném manželství, kde ale nikdy nedošlo k tělesnému spojení. To mělo zaručit nenapadnutelnost jak toho, že Ježíš byl prost dědičného hříchu, tak i Mariina panenství¹⁸. Výpověď o sexuální morálce je tedy zřejmá. Bezhrášnost Ježíše a cudnost Marie nemohlo být spojováno s přirozeným aktem, kde se objevuje slast, objevujeme tak kořen potlačování a odmítání lidské sexuality, která se počítá jako hřích.

Zpověď

Můžeme tedy říci, že učení v křesťanské víře bylo řízeno především zachováním mravní čistoty a to v různých podobách odříkání, která následně zajišťují správnému křesťanu boží přízeň. Očisťovat se od hříchu bylo možné prostřednictvím zpovědi a modlením. Jedině tak byla možná záchrana před vyloučením z církve, ale mnohdy do kostela třeba na svaté přijímání nesměli ani manželé, kteří se večer před tím milovali, nebo právě menstrující ženy. Což dokazuje, že církev v tomto ohledu své věřící hodně omezovala a často upravovala a zpříšňovala své učení podle toho, kdo byl zrovna v čele církve.

Pro výchovu svědomí, v raném středověku vznikl účinný nástroj – pokání. Knihy pokání obsahovaly pro každý hřích odpovídající trest. Hebrejská slova používaná pro pokání znamenala v běžné hovorové řeči: "změnu cesty, návrat po ní v protisměru", ale i "vzdychání, pocitování lítosti". V náboženském jazyce pak vyjadřovala nové orientování se ve všem jednání, odvrácení od toho, co je zlé a navrácení se k Bohu. Mezi tresty patřil například půst, modlení, nebo almužna¹⁹. Církev měla přesná pravidla pro to, kdy se manželé smí a kdy se nesmí pohlavně zblížovat. I když manželský pohlavní akt nebyl přímo zakázán – předepisovaly knihy pokání přece jen přesná časová období, kdy bylo pohlavní spojení manželů přísně zakázáno. Patřilo sem vždy čtyřicet dní před Vánocemi, Velikonocemi a podzimním půstem, kromě toho všechny noci na sobotu a neděli, avšak přinejmenším noc před nedělí, a zásadně tři noci před příštím přijímáním. Spočítáme-li všechny tyto dny dohromady, museli se manželé po dvě třetiny roku zříci pohlavního styku²⁰.

Ačkoliv církevní autority zahalovaly všechno pohlavní, zvláště vše tělesné a sexuální, pláštíkem cudnosti, měli věřící každý sexuální hřích až do nejtajnějších myšlenek vyznat

¹⁸ DENZLER, G. 1999. *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno : CDK, 1999. 80-85959-48-8.

¹⁹ Mucha, I. 2001. www.vira.cz. [Online] Pastorační středisko pražského arcibiskupství, 5. říjen 2001. [Citace: 8. červen 2013.] <http://www.vira.cz/Texty/Glosar/Pokani-obraceni.html>.

²⁰ DENZLER, G. 1999. *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno: CDK, 1999. 80-85959-48-8.

zповědníkoví²¹. Představme si, jak vyšinitý se na počátku 13. století musel jevit příkaz daný všem křesťanům, že jsou povinni si jednou do roka kleknout na kolena a přiznat každou svou chybu a na žádnou přitom nezapomenout²².

Tímto se, dle mého názoru opět dokazuje, jak byla církev v této oblasti strategická. Nejen že díky zповědím znala všechny intimní podrobnosti o vztazích a touhách věřících, ale zároveň je tak mohla snáze ovlivňovat a manipulovat s nimi. Lidé měli strach, že hřeší, že jsou proti bohu, kterého ale uctívali. S takovými pocity tehdy museli žít. Církev jistě způsobovala tímto jednáním nemalé škody ve formě špatného svědomí a potlačování vlastního chování a vědomí. Kněz, zároveň psycholog a kazatel měl opravdu velkou moc. Není divu, že zповědní praxe se více a více stávala nástrojem strachu, zvláště strachu sexuálního.

V centru aktu zповědi a pokání už nebyly vlastní hříchy proti lásce k Bohu a lásce k bližnímu, nýbrž široká škála: od tajných přání a zpola nevědomých snů až po uskutečněná jednání. Zlé důsledky se ukázaly částečně v prudérní tabuizaci sexuality ve veřejnosti, částečně v pedantickém slídění po jakýchkoli přestoupeních proti 6. přikázání, které nyní znělo: „Nedopustíš se necudnosti“²³. Také je důležité připomenout, že vůdčími teology této doby byli skoro bez výjimky mniši, kteří se vedle slibu chudoby a poslušnosti museli zavázat i slibem sexuální zdrženlivosti. A právě ti, kteří nesměli mít žádné sexuální zkušenosti, měli rozhodovat o všeobecných i speciálních otázkách sexuality a manželství. Z toho plyne, že tato morálka byla nutně falešná. Avšak kdo si dovolil ji porušit a vykládal si bibli po svém mohli na něj být zřízen inkviziční úřad a zaplatil za to životem. Prohřešek většinou zněl: zneuctívání církevní hierarchie²⁴.

Z tohoto pojednání mi připadá, že církev se chovala jako jakýkoliv jiný totalitní režim, který známe ze současnějších dějin. Už v raném středověku si lidé mohli vyzkoušet, jaké to je, když se vezmou a přeformulují původně krásné myšlenky a dobrý úmysl a znetvoří se pro účel ovládnutí druhých.

---

²¹ Tamtéž

²² FOUCAULT, M. 1999. *Dějiny sexuality I*. Praha : Hermann, 1999.

²³ DENZLER, G. 1999. *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno: CDK, 1999. 80-85959-48-8.

²⁴ DENZLER, G. 1999. *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno:CDK, 1999. 80-85959-48-8.

Následky zpovědi

Další aspekt této věci je, že povinná zpověď odstartovala pozdější stále častější fenomén doznávání všech niternějších a osobnějších pocitů, problémů a myšlenek. Jak se dozvídáme v Dějinách sexuality M. Foucaulta doznání bylo a dodnes zůstává obecnou matricí, která řídí produkci pravdivého diskurzu o sexu. Značně se však proměnilo. Dlouho bylo pevně zasazeno v praxi pokání. Ovšem počínaje protestantismem, protireformací, pedagogikou 18. století a medicínou 19. století ztratilo postupně své rituální a výlučné místo; rozptýlilo se; bylo zúžitkováno v celé sérii vztahů: dětí a rodičů, žáků a pedagogů, nemocných a psychiatrů, delikventů a expertů. Motivace a účinky, které se od něho očekávají, se začaly různit stejně jako formy, kterých nabývá – to znamená: dotazníky, konzultace, autobiografická vyprávění, korespondence; jsou shromažďovány, přepisovány, zakládány do spisů, publikovány a komentovány. Ale hlavně se přiznání otevírá dalším oblastem, nebo alespoň novým technikám průzkumů. Nejde již jen o to, aby člověk řekl, čeho se dopustil – pohlavní akt – jak, nýbrž o to obnovit v doznání a okolo něho myšlenky, které tento akt zdvojují; obsese, které ho provázejí; obrazy, přání, modulace a kvalitu slasti, která je v něm obsažena. Nepochybně poprvé se nějaká společnost snížila k tomu, že vyžaduje, aby se jí někdo svěřoval se svými osobními radostmi, a že mu naslouchá. Pravda sexu byla, alespoň v tom podstatném, zachycena v průběhu staletí v této diskursivní formě, a nikoli ve formě učení (sexuální výchova se omezila na principy rozmnožování a pravidla zdrženlivosti), nikoli ve formě iniciace (ta zůstává v podstatě němou praktikou, kde se akt prvotní zkušenosti či deflorace stává jen směšným nebo násilným), ale formou zpovědi²⁵.

Tímto Foucaultovým tvrzením se dostáváme k podstatnému bodu historického vnímání sexuality. Foucault vysvětluje počátek toho, kdy se lidé začali učit o sexu mluvit. Ačkoliv je to paradoxně ve zpovědnici, kde za to byli lidé trestáni pokáním a kde ideál čistoty nakazoval o tomto tématu ani nepřemýšlet a nepociťovat ho, způsobuje to přesně naopak. Zpovědnice se stala místem, kde se o sexualitě mluvilo více, než dost. Narozdíl od Řeků, kteří spíš konali, než o sexu přímo mluvili, zde bylo téměř zakázáno konat, ale mluvit se muselo o každé nepatrné hříšné myšlence. Může nám to připadat až úsměvné, jak se tato tabuizace v této formě obrátila. Každopádně důsledek je jasný, naše společnost si tuto historickou zkušenost zdánlivě přebrala a pokračovala v ní formou jiných odvětví a pomocí

---

²⁵ FOUCAULT, M. 1999. *Dějiny sexuality I*. Praha : Hermann, 1999.

jiných institucí. Lidé se naučili řešit úchytky, odlišnosti, nenormálnosti a začali sex ještě více analyzovat.

Vnímání sexuality v 18. století

Dalším vývojovým stádiem vnímání sexuality se zdá být „analytické“ 18. století. Rodí se analýza sexuálního chování. Nemluví se o sexualitě méně, mluví se o ní jinak, hovoří o ní jiní lidé, z jiných hledisek a proto, aby dosáhli jiných účinků. Přibližně počátkem 18. století se zrodil politický, ekonomický, technický podnět mluvit o sexu. Ani ne tak ve formě obecné teorie sexuality, jako ve formě analýzy, matematizace, klasifikace a kategorizace, v podobě kvantitativních a kauzálních výzkumů. Vztí sex „na vědomí“, vést o něm diskurz nikoli pouze morální, nýbrž i racionální, byla nutnost natolik nová, že při svém nástupu žasla sama nad sebou a chtěla se omlouvat. Foucault tvrdí, že sexualita se stala předmětem vztahu mezi státem a jedincem²⁶.

Dětská sexualita

Stejně je tomu se sexualitou u dětí. Často se říká, že klasický věk ji zahalil temnotou, ze které ji dostaly až pedagogické texty novověku. Je pravda, že někdejší „svoboda“ jazyka mezi dětmi a dospělými či učiteli a žáky patrně zmizela. Lze mít dojem, že se o ní nemluví, ale neustále je přítomna ve stavitelství, ve škole, všude se dělají různé úpravy, předběžná opatření. Například v uspořádání lavic ve třídě, organizování odpočinku, rozmístění ložnic, stanovování pravidel dozoru nad udkládáním ke spánku i nad spaním. To vše nanejvýš výmluvným způsobem poukazuje na dětskou sexualitu. Lékaři se obracejí k ředitelům ústavů a profesorům, ale radí i rodinám; pedagogové sestavují plány, jež předkládají vyšším úředníkům ke schválení; učitelé se obracejí na žáky, udílejí jim ponaučení a píšou pro ně poučné knihy s morálními a medicínskými příklady. Kolem studenta, koleje a jeho sexuality se hromadí celá literatura předpisů, správných názorů, pozorování, lékařských rad, klinických případů, reformních schémat, projektů ideálních institucí²⁷.

Například známý *filantrop* Christian Gotthilf Salzmann zakládá a osobně provozuje experimentální školu, která se vyznačuje tak vypracovanou pohlavní výchovou a kontrolou, že zde univerzální hřích mládí vůbec nebylo možné praktikovat. dítě mezi všemi těmito aktivitami organizovanými dospělými nemělo zůstat němým a bezděčným

²⁶ FOUCAULT, M. 1999. *Dějiny sexuality I*. Praha : Hermann, 1999.

²⁷ Tamtéž

objektem péče. I jemu bylo uloženo jisté minimální penzum racionálních, kanonických a pravdivých diskursů o sexu – jakási výroková ortopedie. Kombinace zkoušky, recitačních soutěží, udílení cen a předvolání k odvodní komisi, byl svátek prvního přijímání pubertální sexuality a racionálního diskursu. (Slavnost, kde bylo publikum plně honorace kladl profesor žákům vybrané otázky, týkající se zásad pohlaví, zrození, rozmnožování; nechává se žáky komentovat rytiny představující těhotnou ženu, pár, kolébku). Mluvit o sexualitě dětí, přimět o ní mluvit vychovatele, lékaře, státní správu a rodiče, přimět mluvit děti samotné a sevřít je osnovou diskurzu²⁸

Vnímání sexuality v 19. století

Devatenácté století nazývané též „dlouhé“, protože jeho kulturní a dějinné obohacení lidské civilizace bývá vymezováno od počátku Francouzské revoluce v roce 1789 až do začátku první světové války v roce 1914. Je pro lidskou sexualitu důležité především rozvojem lékařství a tělesné hygieny jako takové, které dosud nebyla v životě člověka tak samozřejmá. Obecně se o 19. století mluví jako o století puritánském, kdy se ženy začínají čím dál více zahalovat do vrstev šatů a o sexualitě se přestává mluvit. První polovinu století však ovlivňuje období romantismu, kdy se opěvuje platonická a „krutá“ láska, konají se souboje a píšou se milostné básně. Pomalu, ale postupně se v tomto století také začíná zlepšovat postavení žen.

Rodina 19. století

19. století se pokusilo zúžit oblast sexuality na heterosexuální a pokud možno legitimní pár. Většina manželství se uzavírala pod závaznou normou uzavírání manželství pro katolíky stavovenou Tridentským koncilem v 17. století. Přípravy uzavírání sňatku měly svojí ustálenou podobu. Výběr partnera byl lokálně omezen, na rozdíl od měst, kde byla mobilita výraznější. Po výběru partnerky musel mladý muž požádat rodiče dívky o její ruku, jejich rozhodnutí bylo bráno jako definitivní. Došlo-li ve výběru partnera ke shodě, následovaly zasnuby. K následným manželským povinnostem obou partnerů patřil pohlavní styk. Naplněný sexuální život patřil za záruku míru a jednoty v domě, nicméně muž nesměl manželku k manželským povinnostem nutit, neboť by ze spojení nevzešlo kvalitní potomstvo. V této době býval demografickým znakem vysoká porodnost a zároveň vysoká kojenecká úmrtnost. Děti znamenaly pro nezámožnou rodinu bohatství a pracovní sílu. Nabízí se však otázka, jak píše Milena Lenderová: Skutečně si plodné páry přáli mít

²⁸ FOUCAULT, M. 1999. *Dějiny sexuality I*. Praha : Hermann, 1999.

deset a více dětí? Pokud ano, platí to pro všechny páry přivádějící na svět velký počet potomků? Nebyla tato vysoká natalita výrazem rezignace tam, kde manželé nedokázali omezit pohlavní styk a o antikoncepci buď vůbec nevěděli, nebo ji jako hříšnou odmítali? Byl vysoký počet porodů dokladem dlouhotrvající vzájemné přitažlivosti manželů, sexuální apetence obou, či pouze nezvladatelné apetence mužské, případně mužské dominantní bezohlednosti? Od přechodu z tohoto režimu k režimu novému říkají badatelé, že se tak stalo postupnou sekularizací a nástupem industrializace a urbanizace. Ustal rytmus početí a porodů diktovaný zemědělským rokem. Změna byla ovšem více než pomalá. První krok k plánovanému rodičovství neznamenal ještě vykročení k sexuální svobodě. Pro „početné“ 19. století stojící na poklidných hodnotách řádu a pořádku, vyznačující se *viktoriánskou* prudeříí, byla sexualita věcí, o níž se nemluvalo. Míra respektu k tomuto tabu byla poplatná sociálnímu statutu; velmi prudérní byla buržoazie, méně maloburžoazie. Dělnictvo a nemajetné venkovské vrstvy představovaly sociální skupiny, které se konvenční morálkou řídily v míře poměrně omezené. Na venkově byla tradičně sexuální morálka volnější, což bylo dáno jak snazšími kontakty mezi mladými lidmi, tak skutečností, že chov hospodářských zvířat nabízel názorné informace týkající se rozmnožování. Vliv zpovědnice a katolické církve je patrný po celou sledovanou dobu. V manželském sexu brojila církev především proti přerušované souloži, která byla v této souvislosti považována za lehčí formu uměle provedeného potratu²⁹.

Lékařství a hygiena

Lékaři začínají vysvětlovat pohlavní akt jako něco přirozeného, jako projev tělesnosti člověka, která má však být vždy kontrolována rozumem. Lidská sexualita má duchovní a tělesnou stránku, třebaže tělesná je považována za nižší, je podle lékařů nutná k zachování duševního zdraví. Díky čím dál hlasitějším lékařům se zájem o vlastní tělo a jeho čistotu začíná zvětšovat. Takzvaná zdravotní věda učila širokou veřejnost jak má být správně vybavená koupelna a ženy učila čistotě oděvu, těla i bytu. Postupně se rozvíjely nové a nové kosmetické přípravky a pěstování krásy tak nebylo už projevem marnivosti, ale stalo se společensky žádoucím projevem péče o sebe sama. Teprve moderní společnost, rehabilitující tělo a sexualitu, považuje půvab, tedy tělesnou přitažlivost, za kategorii natolik žádoucí, že umožňuje její pěstování, ba nabádá k němu. Osobní hygiena je

---

²⁹ **LENDEROVÁ, M., JIRÁNEK, T., MACKOVÁ, M. 2009.** *Z dějin české každodennosti: Život v 19. století.* Praha : Karolinum, 2009. 978-0-246-1683-4.

spojována především s komunální politikou, která vybudováním kanalizace zavedla vodu až do lidských příbytků³⁰.

Děti v 19. století

Rodina byla pro drtivou většinu dětí jedinou institucí, v níž probíhala jejich socializace, vzdělání, příprava na život. Vlastní rodinná výchova měla začít hned po narození a zaměřovala se zprvu na zdravý tělesný vývoj, pak na výchovu rozumovou a morální. Po většinu 19. století bylo mezi náboženskou a mravní výchovou kladeno rovnítko. Základní mravní kodex představovalo desatero. Více než na pozitivní city spoléhala výchova na strach. Například respekt k otci, který doma přísně vládl měly děti dělnické i šlechtické. Rozšířeným trestem bylo bití, nebo například tahání za vlasy, klečení v koutě, přivazování ke stolu, nebo jen příslib rákosky jako psychologického nástroje³¹. Nejvíce pro děti a jejich vzdělávání udělala Marie Terezie, která už koncem sedmnáctého století zavedla vzdělávací povinnost pro děti od šesti do dvanácti let. Výuka se z počátku omezovala na čtení, psaní a počítání, později byla rozšířena o výuku náboženství a základy mravní výchovy.

Sex ve 20. století

20. století můžeme určitě představit, jako revoluční co se týče odtabuizování sexuálních témat. O sexu se konečně začíná mluvit, jako o přirozené součásti života a začíná se spolu s ním rozvíjet i sexuální průmysl a sexuální vědy jako je například sexuologie. Hranice mezi veřejným a soukromým se změnila. Otevřenost sexuálního chování šla ruku v ruce s dalším vývojem. Postavení žen se pozvolna měnilo, s příchodem první světové války a zavedením volebního práva se žena stávala stále více nezávislou a samostatnou. Společenská diskuse se stále více rétoricky hlásí k sexuálním otázkám a metaforám. Politický rozměr sexuální morálky byl v Evropě zvláště významný po 1. Světové válce, protože na sexuální vztahy se již nepohlíželo jako na záležitost týkající se jen dvou jedinců. Skutečnost, že sex byl spojován s tolika dalšími věcmi, znamenala, že se stal předmětem veřejné politiky³².

---

³⁰ LENDEROVÁ, M., JIRÁNEK, T., MACKOVÁ, M. 2009. *Z dějin české každodennosti*. Praha : Karolinum, 2009. 978-80-246-1683-4.

³¹ LENDEROVÁ, M., JIRÁNEK, T., MACKOVÁ, M. 2009. *Z dějin české každodennosti: Život v 19. století*. Praha : Karolinum, 2009. 978-0-246-1683-4.

³² VINEN, R. 2007. *Evropa dvacátého století*. Praha : Vyšehrad, 2007. 978-807021-735-1.

Vývoj po I. a II. Světové válce

V poválečné Evropě nebyl jen jeden jediný druh sexuální morálky, a to ne proto, že zde vládlo různé chápání toho, jak by se měli lidé chovat, ale také proto, že zde existovaly různé koncepce o tom, jak by se o chování mělo mluvit a jak ho usměrňovat. Morálka zde fungovala na několika úrovních. Jednu určoval stát, například regulací porodnosti, další institucí určující morálku byla církve, hlásající křesťanské hodnoty, potom tu byla morálka soukromých osob, šířenou záznamy, různými texty a literaturou a potom tu byla vědecká rovina morálky. Diskuse o sexu se více odehrávaly za použití vědeckých termínů³³. Veřejnost se seznámila s díly Sigmunda Freuda (česko-rakouský lékař a psycholog), který postavil sexualitu do středu zájmu potřeb člověka. Jeho teorie je poměrně obsáhlá, ale ve stručnosti lze říci, že se opírá o tezi, že v každém člověku je od narození silně zakořeněn sexuální pud. Jedná se o potřebu, která po ukojení přináší stejné pocity jako ukojení dalších potřeb, jako například hlad. Po dalším zjednodušení dospívá k formulování teorie o podléhání každého jedince psychosexuálním tendencím. Na základě svých zkušeností z praxe rozdělil člověka do pěti fází. První je orální, trvá přibližně jeden rok a jedinec v tomto období se plně soustředí na krmení a tím na matčin prs. Období od jednoho do tří let nazývá Freud obdobím análním, přesněji řečeno „fází sadisticky anální organizace“. Zde se již objevuje budoucí sklon k perverzi. Dítě se v tomto období učí ovládat anální (řitní) svěrače. Následující vývojová fáze trvá do čtvrtého roku vývoje a je označována jako falická. Vyznačuje zájem o pohlavní orgány. Čtvrté období označuje Freud jako období latence, kdy sexuální symboly „sublimují“ do jiných (například sportovních, sociálních, intelektuálních aj. oborů činnosti.) Poslední období – genitální fáze – znamená ukončení sexuálního vývoje.³⁴

Po druhé světové válce většina diskusí, které se v západní Evropě vedly o sexuálních vztazích, kladly důraz na instituci manželství a rodiny. Poválečný důraz na rodinu měl i politický rozměr. Francie začala hovořit o „plánovaném rodičovství“, v Británii vznikla rada na ochranu manželství a v Západním Německu bylo v roce 1953 zřízeno ministerstvo pro záležitosti rodin³⁵. Nástup životní racionality a pragmatické ideologie v období rychlého rozvoje průmyslu v poválečném období vedl v padesátých letech k novému jevu

³³ VINEN, R. 2007. *Evropa dvacátého století*. Praha : Vyšehrad, 2007. 978-807021-735-1.

³⁴ JANIŠ, K. 2004. *Z dějin sexu a erotiky aneb Co jsme se ve škole neučili*. Hradec Králové - Trutnov : Lupus, 2004. 80-903509-0-9.

³⁵ VINEN, R. 2007. *Evropa dvacátého století*. Praha : Vyšehrad, 2007. 978-807021-735-1.

– technizaci sexu. Nastala éra sexuálních manuálů³⁶. Následná šedesátá léta jsou dobou tzv. „sexuální revoluce“, uvolňování společnosti po dvou světových válkách znamenala svobodu a rozvolněnost v oblasti společenského života a komunikace. To čemu se říká sexuální revoluce, žádnou revolucí pochopitelně není. To jenom povolila stavidla mezilidské komunikace a zvýšila se propustnost informačních médií. Samotná lidská sexualita revolučním změnám nepodléhá, ta už je tisíce let stejná a v našich pudech stále přítomná. Lidé souloží stejným způsobem, jako to prováděl Adam s Evou po vyhnání z ráje³⁷. Řada sociologů považuje za základ a začátek sexuální revoluce antikoncepční pilulku, pilulka nabízela ženám jednoduchou možnost kontroly početí, avšak používání antikoncepce bylo v 60. a 70. letech dosti omezené. Byla to převážně záležitost malého okruhu vzdělaných žen ve velkých městech³⁸. V sedmdesátých letech pak pozorujeme, v souvislosti se snahou společnosti o racionalizaci sociálních systémů a s tím spojeným nárůstem organizovanosti i v oblasti lidského sexuálního chování vznik organizací, jež si staví cíle související se sexualitou a pohlavní identitou. Sem lze zařadit většinu feministických nebo gay a lesbických aktivit³⁹.

Historie sexuální výchovy

Podle dělení doktora Janiše lze vývoj sexuální výchovy shrnout v pěti obdobích.

1. období (2.pol.19. století – I. Světová válka)

Prvopočátky pohlavní výchovy, můžeme nalézt u filantropistů. (Filantropisté byli pedagogové, kteří se specializovali na výchovu mládeže, měli myšlenkově blízko ke Komenskému a J. Lockovi). Otevřený až naturalistický přístup měli v Německu a ve Švýcarsku, kdy se v podstatě realizovaly myšlenky velkých pedagogů (J.J.Rousseau, J.H.Pestalozzi, R.Owen), kde se v útulcích koupají nazí hoši a učitelé pospolu a o pohlavní otázce se tam jedná řádně a přímo., jako o čemsi přirozeném⁴⁰. V Čechách se otázkou pohlavní výchovy zabýval B. Bolzano (1781 – 1848). Který tvrdil, že pohlavní pud byl člověku dán k ušlechtilějším účelům, než pouze k rozmnožování, je však potřeba ho dobře

³⁶ WEISS, P., ZVĚŘINA, J. 2001. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. Praha : Portál, 2001. 80-7178-558-X.

³⁷ UZELI, R. 1992. *Sex-odhalené tabu*. Praha : Grafoprint, 1992. ISBN 80-900596-4-3.

³⁸ VINEN, R. 2007. *Evropa dvacátého století*. Praha : Vyšehrad, 2007. 978-807021-735-1.

³⁹ WEISS, P., ZVĚŘINA, J. 2001. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. Praha : Portál, 2001. 80-7178-558-X.

⁴⁰ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

užívat⁴¹. Mezi další díla týkající se výchovy v oblasti sexuální pedagogiky se řadí „Psychopathia sexualis“ (Kraft-Ebing), nebo „Věc nejdůležitější pro rodiče školní učitele a dohlídače mládeže i také a zvláště pro duchovní pastýře“ (F. Neděly) a „Zdravověda“ (S. Kodyma). Viktoriánská pruderie se snažila prostřednictvím „pseudovědeckého“ zastrahování omezit přirozený zájem mládeže o sexualitu⁴². K otázkám spojených s pohlavním životem začínají v odborných pedagogických a lékařských časopisech vycházet rozličné rubriky, vznikají první společnosti, které si za základ předmětné činnosti volí některou z částí sexuálního života. V Berlíně (1913) vzniká například Mezinárodní společnost pro sexuální výzkum. V USA rozvíjí činnost Sdružení pro pohlavní hygienu⁴³. Neoptimálnějším předmětem, v kterém by se mohly žákům informace prezentovat, se jeví přírodopis. Dospívajícím jsou předkládány základní poznatky o biologické funkci rozmnožování, jako například popis pohlavních orgánů, menstruace, oplození, těhotenství, porod aj.. Tato poloha výchovy byla rozšířena o mravní dimenzi, která kladla důraz na zodpovědný výběr budoucího partnera, pohlavní věrnost a odsouzení všech doprovodných, společensky nežádoucích jevů se sexuálním pozadím⁴⁴. Osvěta na školách je u nás zavedena až po vzniku Československa v souvislosti se zaváděním nových osnov (1919) do středních škol. Na pomoc přicházejí rozličné spolky a instituce. Např. v Praze byla z iniciativy spolku Záchrana zřízena bezplatná poradna pro pohlavní výchovu⁴⁵. Tato osvěta se týkala hlavně důvodů zabránění narůstajícího počtu osob nakažených některou z pohlavně přenosných chorob. Za nejlepší prostředek prevence je považována především tělesná výchova.

2. období (20. a 30. léta 20. století)

K výraznějším změnám v otázce přístupu k sexualitě došlo v období po první světové válce. Výrazně se promítá pokles dospělé mužské populace. Pod vlivem nastalé reality je mládež předčasně vtahována do sexuálních vztahů. K zajímavým a inspirativním počínům nepochybně patřilo zřízení tzv. Knihovny pohlavní výchovy, kterou vedl Z. Záhoř. Zmíněná knihovna představovala jednu ze součástí „soustavného plánu převýchovy všech vrstev národa“ (Záhoř, Z., 1924, 6 – 8). Kromě poučení mládeže, dorostu, rodičů

⁴¹ Lenderová, M., Hanulík, V. 2013. www.gyne.cz. [Online] MEDEXART, s. r. o. , 2013. [Citace: 20. červen 2013.] http://www.gyne.cz/clanky/2012/412cl6.htm#_ftnref73.

⁴² JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

⁴³ tamtéž

⁴⁴ tamtéž

⁴⁵ tamtéž

a všeobecné veřejnosti, doporučuje průpravu učitelstva, ale nejdůležitější úkol je jak oslovit mládež. Prostřednictvím brožur, tisku, přednášek, světelných obrazů, filmů, divadelních představení apod. Také vznesl Z. Záhoř poznámku o případném uvažování o změně názvu z pohlavní výchovy na „výchovu k rodinnému životu“⁴⁶. Ve 20. a 30. letech došlo k další akceleraci a celá osvěta dostala určitý vnitřní řád. V letech 1900 – 1910 vyšlo 34 publikací s tematikou orientovanou na pohlavní výchovu, v letech 1911 – 1920 již 41 publikací. Celospolečenský optimismus ze vzniku nové samostatné republiky s sebou přinesl tvůrčí rozmach v celé řadě oblastí, které nebylo možné v prostředí bývalého mocnářství Rakousko – Uherska plně realizovat. Diskuse spojené s pohlavní výchovou otevřely prostor pro řešení otázky *koedukace* ve výchově. Je však mít sále na zřeteli, že i v této oblasti se prosazoval vliv katolické církve a pochopitelně zde byl i silný vliv společnosti na posílení instituce rodiny. Na lékařské platformě se začíná rozvíjet nový vědní obor – sexuologie, stejně jako i sexuální psychologie, které významně přispívají k odstraňování mnohaletých tabu kolem lidské sexuality. Celosvětový trend vedl k vytvoření mezinárodního seskupení, tzv. „Světová liga pro sexuální reformu“ (1928), jejímž členem se mimo dalších zemí stává i Československo. Ještě téhož roku je na kongresu v Kodani přijato deset bodů, z nichž je pro sexuální výchovu nejdůležitější bod: „Plánovitá a cílevědomá sexuální výchova a osvěta“. Specifickým znakem je realizování osvěty samostatně pro chlapce a samostatně pro dívky⁴⁷

Poněkud jiný přístup a jiné cíle formulovat významný sovětský pedagog tehdejší doby A. S. Makarenko, který považuje pohlavní výchovu za jednu z nejtěžších pedagogických otázek. A.S. Makarenko pohlavní výchovu vnímá jako prostředek k vytvoření spokojeného manželství s cílem založit rodinu. Současně se pokouší, obdobně jak k tomu dochází u nás, pohlavní výchovu rozšířit o mravní výchovu⁴⁸. Ve třicátých letech přechází postupně pohlavní osvěta v osvětu sexuální. Dochází k „rozevření“ diskuzních témat, majících vztah k lidské sexualitě. Objevuje se tzv. komerční sex, erotická literatura apod.

3. období (1939 – 1968)

S okupací země (1939) došlo k zániku řady aktivit, které se orientovaly na sexuální problematiku. Po skončení války se školní instituce pokouší co nejrychleji navázat na

---

⁴⁶ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

⁴⁷ tamtéž

⁴⁸ tamtéž

předválečné tradice. Informace týkající se lidské sexuality byly žákům poskytovány prostřednictvím vyučovacího předmětu přírodopis. V rámci pohlavní výchovy se jednalo o expozici poučení o biologických rozdílech mezi mužem a ženou, seznámení se s anatomii a fyziologií pohlavního ústrojí a hygienickou péčí o ně.⁴⁹

Na počátku 50. let dochází k výraznému průlomů do představ o lidské sexualitě. Podnětem se staly rozsáhlé výzkumy A. C. Kinseye. U nás nedochází k tak razantnímu vstupu výsledků sexuálních výzkumů na pole výchovy. Jedná se především o důvody politické. Ve vztahu k sexuální výchově představuje určitý mezník XII. sjezd KSČ, který dospěl k závěru, že mravní výchově je nutno věnovat zvýšenou pozornost, stejně tak jako i otázkám sexuální výchovy mládeže. Ke zvýšení důrazu a účinnosti celkového výchovného působení v našich podmínkách byla doporučena úzká spolupráce se zdravotníky a na jejím základě realizace besed, a to jak pro žáky, tak i pro rodiče na téma: „Výchova k rodičovství a pohlavní výchova mládeže“, dále pak beseda pro chlapce a dívky odděleně na téma: „Výchova k manželství a rodičovství“. V učebních osnovách byla rozšířena část učiva, která pojednává o biologii člověka s podrobným rozбором otázek dospívání. Dále v předmětu Pracovní vyučování v 9. ročníku ZDŠ (základní devítiletá škola, pozn.) bylo pro dívky vyčleněno 33 hodin výuky „Základům péče o dítě“.⁵⁰

Skutečná realita, především její poznání, společně s analýzou demografických a dalších sociálních jevů (například vzrůstající počet interrupcí, rozvodovost aj.) vedlo stranické orgány, aby se začaly vážně zabývat otázkou komplexní výchovy mladých lidí a jejího vztahu k problematice rodičovství. Do popředí pozornosti učitelské veřejnosti se dostává učitel, který musí být na činnost v pedagogické praxi připraven po všech stránkách (teoretická a metodická připravenost). Proto se ve školním roce 1963 – 64 na všech pedagogických institutech zavedl vyučovací předmět „Biologie dítěte a školní hygiena“. Z hlediska obsahu se předmět věnoval citové a sociální složce pohlavního života, pohlavnímu vývoji sexuálního citění během dětství a dospívání a metodikou sexuální výchovy a výchovy k rodičovství.

Do středu zájmu se dostávají prostředky zpětné vazby, svědčící o úrovni a účinnosti sexuální výchovy v praxi. Příkladem je Celostátní konference učitelů. Byla přijata celá

---

⁴⁹ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

⁵⁰ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

řada dobře míněných opatření, ale vlastní realizace byla příliš vzdálená skutečnosti. K hlavním příčinám, vedle zmiňované neznalosti problematiky (chyběl reprezentativní vědeckých výzkum), patřil převažující administrativní přístup atd. Neuspokojivý stav se následně stal předmětem pozornosti státních a politických orgánů. Vzhledem ke společenským událostem v letech 1968 – 69 však již nedošlo k vypracování skutečně funkční koncepce výchovy k manželství a rodičovství⁵¹.

Provedeme-li shrnutí hlavních tendencí v přístupech k sexuální výchově v 60. a později 70. letech, můžeme konstatovat, že výrazně do popředí vystupovala všeobecná celospolečenská snaha o řešení otázek spojených s výchovou k rodičovství (zdůrazňující především zodpovědnost) jako jednoho z účinných prostředků k dosažení obecných cílů výchovy⁵²

4. období (1969 – 1989)

Po období (1968 – 1969) došlo ke zvýšenému zájmu o otázky související se sexuálním chováním. Odborníci z řad pedagogů, psychologů a lékařů dospívají k závěru, že „správná sexuální výchova byla dosud jedním ze zanedbávaných úseků výchovné práce. Oproti předchozím úvahám byl zvýšen důraz na mravní výchovu (rozšíření dané oblasti výchovy o výchovu k manželství). Koncepce výchovy k manželství a rodičovství a v ní zahrnutou oblast sexuální výchovy je v roce 1970 uváděna do praxe. Podle adresátů se členila do tří věkových skupin: žáky 1.-5. ročníku, žáky 6.-7. ročníku a žáky 8.-9. ročníku⁵³. V 70. letech se objevuje do té doby nepoužívané označení pro výchovu v rodinném prostředí – rodičovská výchova. Jejími realizátory se stává otec, matka, prarodiče a sourozenci. Z hlediska vzdělávacího se v rodině uskutečňuje individuální forma výuky. Celkově lze konstatovat, že pozornost se přesouvá na věkovou kategorii „mládež“. V roce 1984 přijímá ministerstvo školství další dokument „Zásady a obsahové zaměření výchovy k rodičovství pro střední školy“, jehož posláním mělo být zabezpečení výchovy k manželství a odpovědnému rodičovství jako neoddelitelné součásti výchovné práce školy. Dokument vymezoval tak hlavní úkoly s důrazem na formování správných představ a postojů u mladých lidí, především v období dospívání, jakými jsou přátelství, láska,

---

⁵¹ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

⁵² JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

⁵³ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

manželství, rodičovství, rodina apod. Na celém projektu se podílí celá řada institucí (např. kulturní domy, zdravotnická zařízení, matriky apod., ale také i četné organizace Revoluční odborové hnutí, Červený kříž, Svaz žen apod.⁵⁴

K určité disharmonii mezi cíli a realitou přispělo v dané době:

- proklamativní přístup k rodině, který byl důsledkem centralizované výchovy a vzdělání v duchu jednotné komunistické ideologie
- poměrně široká podpora mladým manželství a rodinám vedla k devalvaci představ o náročnosti rodinného života. Následkem toho byl neudržitelný nárůst rozvodovosti.
- nepřijetí novelizovaného zákona o rodině
- nepřipravenost pedagogů a dalších výchovných pracovníků na realizace dané složky výchovy (nezahrnutí tématu do učebního plánu vysokoškolské přípravy pedagogických pracovníků
- nedostatečná metodická pomoc
- uplatňování nekoedukovaného přístupu při výchově k manželství a rodičovství (vyučovací předmět Specifická příprava dívek určená pouze dívkám, tím došlo k tomu, že chlapci, budoucí potenciální otcové rodin byl z výchovy vyřazen)

Výzkumy z té doby prokázaly, že naprostá většina mladých lidí je napřipravena pro manželství, sexuální život, rodičovství apod. Pod označením nepřipravenost se rozuměla neznalost a s ní související nedostatečně rozvinuté mravní normy, absence návyků vzájemného partnerského soužití⁵⁵. V rovině školství dochází k naplňování vládního usnesení přijetím dokumentu „Hlavní úkoly a opatření dalšího rozvoje výchovy k manželství a odpovědnému rodičovství na léta 1986 – 1990“. Dokument ukládal ředitelům škol a školských zařízení trvale dbát o zvyšování odborné úrovně pedagogických pracovníků v dané oblasti výchovy. Usnesení vládních orgánů se nikdy v plném rozsahu nedostalo do výchovné praxe. Iniciativa lékařů a pedagogů narážela na obsahové, metodické, organizační, kvazimorální a časové problémy. Jednou z příčin byl

---

⁵⁴ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

⁵⁵ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

rozdílný výklad pojmu sexuální výchova, zvláště jeho obsahu. Odborníci z řad lékařů se spíše orientovali na pohlavně-reprodukční stránku, naopak pedagogové a psychologové se snažili pojímat celou záležitost jako komplexní sociálně-etický problém. Provedeme-li shrnutí tendencí ze strany společnosti k sexuální výchově, pak lze konstatovat, že v letech 1970 – 1989 dochází k výraznému posunu, zejména v oblasti sexuální osvěty. Přesto dochází ke stálému nárůstu rozvodovosti, interrupcí, sexuální delikvence a promiskuity u věkové kategorie mládeže. Oproti předchozímu období zde vstoupil na pole sexuální výchovy nový prvek – multidisciplinární přístup, představující vstup dalších společenských subjektů. V mnoha směrech můžeme následný rok 1989 vnímat jako zlomový⁵⁶.

5. období (1989 – dosud)

Změnou společenského klimatu došlo k nastolení řady nových úkolů a problémů majících vztah k lidské sexualitě. Výrazně se projevil zájem masově sdělovacích prostředků o některá, do té doby tabuizovaná témata (např. prostituce, pornografie atd.). Začínají vycházet časopisy se sexuální tematikou. Vzhledem ke zvýšenému turistickému ruchu vzrostlo i reálné nebezpečí rozšíření pohlavně přenosných chorob (zejména AIDS), vzrostla i možnost většího kontaktu dětí s prostředky komerčního sexu, nedořešená odpovídající legislativě atd. Učitelé předkládají žákům (oproti nedávné minulosti) mnohem komplexnější informace, především ve vyučovacích předmětech Přírodopis a Rodinná výchova. V současné době se činnost škol řídí prostřednictvím tzv. Školních vzdělávacích programů, které umožňují mnohem více uplatňovat při realizaci sexuální výchovy místní podmínky a zvláštnosti školy⁵⁷.

Křesťanství a sexuální výchova dnes

Jsou autoři, kteří dnes teologicky vysvětlují sexualitu, jako věc dobrou a přirozenou. Tito autoři, většinou profesori, nebo knězové a faráři umí o sexualitě mluvit jazykem, který je pro nás podle mě přijatelný. A mnoho aspektů z jejich výkladu sexuální morálky by se jistě dalo pokládat za obecně platná a srozumitelná pravidla podle kterých by se měl chovat

---

⁵⁶ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

⁵⁷ JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.

každý člověk, ať už věřící, nebo nevěřící. Sexualita je popisována jako místo setkání s bohem, zdůrazňuje se však, že nelze jen o smyslový požitek, ale jde o skutečný hluboký smysl života, prožitek lásky. Mezi aspekty této hluboké sexuality patří uvědomění si sebe a svého partnera.

Člověk zde jako by vystupoval ze sebe a daroval se partnerovi. Mluví se zde o přijetí druhého a odevzdání se druhému, skrze sexuální aktivitu a samozřejmě s tím souvislé obdarování se věrností. V těchto hodnotách se ukazuje jednota lásky k bohu a bližnímu. Mezi další aspekt patří zkušenost odpuštění, umění přijmout partnera takového jaký je, s jeho minulostí a jeho přítomností, člověk tak skrze odpuštění viny druhému má naději na boží milosrdenství. Dalším aspektem je zkušenost prozatímnosti, člověk se musí učit přitakávat tomu, že pozemské štěstí má hranice a že je pomíjivé. Musí přijmout to, že nemůže svého partnera udělat tak šťastným, jak by rád chtěl, a že ani partner není s to naplnit všechnu jeho touhu po štěstí. Každé pozemské štěstí zůstává omezené a může být pouze předtuchou a závdavkem hlubšího naplnění. Tím se člověk odprošťuje od možného zklamání⁵⁸.

Odpovědnost je pro křesťansky chápanou sexualitu velmi klíčová. Pohlavní vztah přináší podle něj závazky do budoucnosti. Tím se naráží na fakt, že by spolu měli pohlavně žít lidé, kteří spolu plánují rodinu a tím se jako vlastní místo sexuálního vztahu ukazují manželství.

Sexuální pedagogika v křesťanství

Sexuální výchova se děje primárně prostřednictvím rodičů. Držet je jistě třeba to, že výchovné právo rodičů má prioritu například vůči právu školy. Tomu však nelze rozumět v tom smyslu, jako by škola jako taková neměla v této otázce vůbec žádné právo a mohla je získat až na základě pověření od rodičů, prostřednictvím školy se ovšem realizuje obecný pedagogický vliv. To ovšem neznamená, že každý učitel a každá učitelka sami od sebe by měli právo neomezeně předkládat žákům své individuální teoretické koncepce, které mohou být ideologicky či světonázorově ve značném protikladu k pojetí dětí. Avšak úměrně tomu, jak rodiče ve své pedagogické odpovědnosti selhávají, vzrůstá přirozeně *subsidiární* odpovědnost a právo jiných instancí, obzvláště školy, na zástupné působení⁵⁹.

---

⁵⁸ ROTTER, H. 2003. *Sexualita a křesťanská morálka*. Praha : Vyšehrad, spol. s r. o., 2003. 80-7021-669-7.

⁵⁹ ROTTER, H. 2003. *Sexualita a křesťanská morálka*. Praha : Vyšehrad, spol. s r. o., 2003. 80-7021-669-7.

Správný vzor pro sexuální výchovu dětí jsou rodiče, kteří se vzájemně respektují a dokáží si projevat lásku. Tím, že je dítě svědkem vzájemné rodičovské lásky, získává pocit bezpečí, lásky a přijetí a díky tomu pak snadno získává obraz samo o sobě jako o sexuální bytosti. Zdůrazněme, že mladý člověk by měl objevovat skutečnou roli lidské sexuality nikoli v rozhovoru s vychovateli, kněžími nebo též vrstevníky, ale především díky zkušenosti lásky vlastních rodičů. Chybí-li dítěti zkušenost vzájemné rodičovské lásky, pak se mu i sexualita, kterou objevuje mnohdy ještě dlouho před obdobím dospívání, jeví jako „síla“ působící mimo vztah lásky. Tímto způsobem vznikají – nejednou již v útlém dětství – takzvané sexuální problémy⁶⁰.

Spolupráce rodičů a vychovatelů jako klíč

Aby sexuální výchova ve škole mohla být rodičům nápomocna, je zapotřebí těsné spolupráce mezi rodiči, školními vychovateli a kněžími. Pomocí bezprostředních setkání s mládeží, organizováním center pro mladé nabízejících kompletní psychologickou a duchovní pomoc, vytvářením příležitostí k rozhovorům mezi vychovateli, kněžími a rodiči, pomocí knih, filmů, televizních programů je třeba vytvořit prostředí příhodné pro komplexní sexuální výchovu – výchovu v níž by byla plná zodpovědnost za sebe i bližního přítomna hmatatelným způsobem. Podobný postoj však vyžaduje mnohem větší zapojení rodičů, vychovatelů, pastýřů a konečně samotné mládeže. Hlavní úlohy sexuální výchovy podle křesťanství jsou výchova k rodinnému životu a k manželství. Podle této výchovy by mladí lidé měli být zdrženliví a vyhýbat se sexuálnímu styku do té doby, než začnou uvažovat o manželství a dokdy nebudou zralými osobnostmi, což je uváděno jako věk přibližně pár let po dvacátém roce života. S dospělým sexuálním jednáním se bezprostředně pojí zodpovědnost za nový život. Sexualita, která nebere ohled na toto hledisko, je vždy jakýmsi způsobem nezralá⁶¹.

Moc informací škodí

Jakákoliv sexuální výchova, uskutečňovaná i v rámci školní výchovy, se rovněž nemůže omezovat na pouhou informaci o tělesných funkcích lidské sexuality. Role sexuality se totiž neomezuje na tělesné konání, protože podstata sexuality značně přesahuje pouhou

---

⁶⁰ AUGUSTYN, J. 1998. *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. Praha : Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 1998. 80-7192-331-1.

⁶¹ AUGUSTYN, J. 1998. *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. Praha : Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 1998. 80-7192-331-1.

sféru pohlavních orgánů. Proto také výlučná koncentrace na popis tělesné stránky mrzačí pohled mladého člověka na sexualitu. Dalším cílem sexuální výchovy by tedy mělo být zvyšování citlivosti mladých, aby dokázali spojovat oblast sexuality s lidskou láskou a zodpovědností – za sebe, za druhého člověka a za nový život⁶². Zde se jedná o schopnost člověka zdržet se potěšení, umění ovládat své touhy a vášně, jiným způsobem řečeno, být uměřený.

Vychovatel

Hlavní předpoklad, který by měl mít správný vychovatel sexuální výchovy je vnitřní svoboda a uspořádání vlastních sexuálních pocitů a otázek v této oblasti. Dále by měl mít vyvinutou citlivost a základní lidskou slušnost. Měl by to být člověk zkušený a náležitě připravený, nejlépe s dobrou mravní pověstí a věrný křesťan. Dalším důležitým aspektem je, aby svým pohledem na věc získal u mladých lidí důvěru. To je nejdůležitější pro to, jak potom hodiny sexuální výchovy, neboli katechezí budou probíhat. Určitě je lepší upřímné a vstřícné prostředí, než křečovitá a uzavřená atmosféra. V současné církevní nauce neexistuje negativní pohled na lidskou sexualitu, neexistuje ani vybízení k potlačování přirozených sexuálních potřeb člověka. Současné učení církve se odvolává nejen na bibli, ale i na současné vědy o člověku: na filosofii, psychologii, pedagogiku, sociologii. Není jistě těžké si všimnout, že je současné učení církve týkající se problematiky lidské lásky a sexuality spojeno zvláštním způsobem s pontifikátem Jana Pavla II. Jeho ohromná kompetence v této oblasti i pastýřská citlivost vzhledem k problematice manželství, rodiny, dětí a mládeže se projevuje v jeho předvídanosti a vydávaných dokumentech. K nejdůležitějším z nich patří jistě apoštolská adhortace *Familiaris consortio* (1981) a *List rodinám*, vydaný v roce 1994 při příležitosti Mezinárodního roku rodiny⁶³.

Nejobtížnější problémy tématu sexuální výchovy

O antikoncepci, homosexualitě, sterilizaci, a perversích by se nemělo s dětmi mluvit před obdobím dospívání. Zdá se, že do současné diskuse o sexuální výchově je zapojeno příliš mnoho „odborníků“ a politiků a příliš málo samotných rodičů, kteří jako první nesou zodpovědnost za své děti⁶⁴.

---

⁶² **AUGUSTYN, J. 1998.** *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. Praha : Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 1998. 80-7192-331-1.

⁶³ **AUGUSTYN, J. 1998.** *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. Praha : Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 1998. 80-7192-331-1.

⁶⁴ **AUGUSTYN, J. 1998.** *Sexuální výchova v rodině a ve škole*. Praha : Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 1998. 80-7192-331-1.

Vývoj sexuální výchovy v České republice v období 1995 – 2013

Sexuální výchova by měla být ve škole plnohodnotným předmětem, neboť přináší nejen poučení o sexu, ale připojuje se k těm předmětům, které pomáhají mladého člověka také vychovávat: pojednává o hodnotách, normách a morálce, pomáhá pěstovat zákonu osobnost ve všech jejích aspektech⁶⁵.

Spor o sexuální výchovu

V roce 1995 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) uvedlo svůj záměr zavést do základních škol povinný předmět Sexuální výchova již od 1. třídy. Obsah výuky byl zformulován sexuology Antonínem Brzkem a Jiřím Mellanem. To se nelíbilo převážně rodičům, kteří se v reakci na tuto příručku zorganizovali ve Výboru na ochranu rodičovských práv (VORP).

Cíl tohoto výboru zní: zajistit státní garance rodičům, že se ve školách budou povinně vyučovat jen ty předměty a témata, ve kterých je obecná společenská shoda⁶⁶. Tento výbor mluví o sexuální výchově jako o něčem co má probíhat v rodině a ne ve škole. Jejich stanovisko znělo, že koncept předmětu je založen na hodnotách neslučitelných s přesvědčením mnoha rodičů. Proto se tisíce rodičů připojilo k protestní kampani, která dosáhla stažení záměru sexuální výchovy⁶⁷. VORP zorganizoval dvě petice, pod které se podepsali další křesťanské organizace a MŠMT nakonec požadavkům vyhovělo a povinný předmět sexuální výchovy na základní školy nezavedlo. VORP fungoval ještě další tři roky a shromažďoval informace rodičů o různých projektech sexuální výchovy, které se ve školách objevují, a o organizacích nebo občanských sdruženích, které je nabízejí⁶⁸. Sexuální výchova se nadále učila, ale v rámci jiných výukových předmětů a její obsah byl v kompetenci jednotlivých škol. Ty proto začaly častěji zvat externí organizace, které měly dětem o sexuální výchově přednášet. Mezi tyto organizace se řadí například ACET (ACET je mezinárodní, mezidenominační křesťanská organizace, která poskytuje bezpodmínečnou péči, praktické vzdělávání a vyučování v oblasti HIV/AIDS a rizikového chování

---

⁶⁵SIELERT, U., SIEGFRIED, K., HERRATH, F. et al. 1994. *Sexuální výchova*. Praha : TRIZONIA, 1994. ISBN 80-85573-36-9.

⁶⁶VORP. 2005. www.vorp.cz. *Výbor pro ochranu rodičovských práv*. [Online] 2005. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.vorp.cz/clanek/kdo-jsme/>.

⁶⁷VORP. 2005. www.vorp.cz. *Výbor pro ochranu rodičovských práv*. [Online] 2005. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.vorp.cz/>.

⁶⁸Štaudová. 2010. Zase tu máme sexuální výchovu! www.claritatis.cz. [Online] 13. červen 2010. [Citace: 20. červen 2013.] <http://claritatis.cz/zpravy/z-domova/zase-tu-mme-sexuln-vchovu/3942>.

mládeže⁶⁹, nebo ABATOP, o.s. (ABATOP je křesťanské sdružení, které napomáhá a působí v prevenci sociálně patologických jevů, zabývá se vzděláváním a vyučováním o nemoci AIDS, sexu, lásce, věrnosti a zdravého životního stylu)⁷⁰. Kritice přednášek těchto organizací z řad liberálů neušly, jak píše ve svém článku Pavla Kubálková ve svém článku „Sexuální výchova na českých školách je jak v době temna“⁷¹.

Spor o příručku MŠMT

V dubnu roku 2010 byla *Doporučení k realizaci sexuální výchovy v základních školách* jako součást Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. A následně je vydána metodická *příručka Sexuální výchova – vybraná témata* (2009) pro pedagogy k vyučování sexuální výchovy. Ihned po vydání se o příručku začali zajímat převážně křesťanské a konzervativně orientované organizace, které ji podrobili kritice. Tím se otevřela společenská diskuse o tom, co má a nemá být dětem a potažmo žákům a studentům předkládáno v rámci výuky sexuální výchovy. Ne jedné straně stály zastánci liberálního smýšlení, někteří sexuologové a na druhé straně křesťanské a konzervativní organizace.

Samotná příručka obsahuje příspěvky patnácti lékařů, sexuologů, psychologů na tato témata⁷²:

- Sexuální výchova z pohledu etiky (Kubrichtová)
- RVP ZV z pohledu sexuální výchovy (Kubrichtová)
- Ochrana reprodukčního zdraví mladistvých (Unzeitig)
- HIV / AIDS (Procházka)
- Nemoci přenosné pohlavním stykem (Uzel)
- Sexuální orientace (Fifková)

---

⁶⁹ ACET. 2008. www.acet.cz. [Online] ACET International Alliance, 2008. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.acet.cz/co-je-acet>.

⁷⁰ Řehák, T. 2009. www.abatop.cz. [Online] 2009. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.abatop.cz/Predstaveni-os-ABATOP.html>.

⁷¹ KUBÁLKOVÁ, P. 2010. www.lidovky.cz. *Sexuální výchova na českých školách je jak v době temna*. [Online] 2010. [Citace: 20. červen 2013.] http://www.lidovky.cz/sexualni-vychova-na-ceskych-skolach-je-jak-v-dobe-temna-pp9-zpravy-domov.aspx?c=A100226_212205_ln_domov_mev.

⁷² MŠMT. 2010. *Sexuální výchova - vybraná témata*. [Online] 2010. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006032101>.

- Sexuální deviace a deviantní chování (Fifková)
- Sexuální disfunkce (Fifková)
- Sexuální výchova a legislativa (Veselá)
- Sexualita a média – Bezpečný internet (Machuta, Písecký)
- Genderové aspekty sexuální výchovy (Jarkovská)
- Syndrom CAN (Hricz)
- Sexuální výchova v rodině a ve škole (Sopková)
- Sexuální výchova u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Sopková, Porubský)
- Didaktické náměty (Petrnoušek)
- Návrh učiva vzhledem k věkovým zvláštostem žáků (kolektiv autorů)

Dále příručka obsahuje prohlášení, že tato publikace není učebnicí sexuální výchovy, může být však pomocníkem pro učitele, kteří se na realizaci sexuální výchovy ve školách podílí. Doplnuje již vydané publikace k podpoře a ochraně zdraví ve školách, kam sexuální výchova neoddelitelně patří a zároveň je rozšiřuje o aktuální témata⁷³.

Reakce

Nejhlasitěji se ozval opět Výbor pro ochranu práv rodičů, který se znovuobnovil a začal proti ní ostře vystupvat. Zahájili petiční akci a ve spolupráci s organizací Hnutí pro život ČR (tato organizace je občanským sdružením, které má za cíl obnovit vědomí neměnné důstojnosti a nedotknutelnosti života každého člověka od jeho početí do přirozené smrti a uznání jeho plné právní ochrany⁷⁴). Zároveň se na stranu VORP přidávají i konzervativní hnutí jako je Občanský institut či akce D.O.S.T., která 1. září 2010 pořádá v Praze demonstraci s názvem „Neexperimentujte s našimi dětmi“⁷⁵.

⁷³ **MŠMT. 2010.** *Sexuální výchova - vybraná témata*. [Online] 2010. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006032101>.

⁷⁴ **Prolife. 1999.** Organizace hnutí pro život. [Online] 1999. [Citace: 20. červen 2013.] <https://prolife.cz/?a=11&id=9>.

⁷⁵ **NOSKOVÁ, M. 2012.** *Spor o příručku sexuální výchovy jako boj o hranici mezi soukromým a veřejným*. Brno : Masarykova univerzita, 2012. bakalářská práce.

Konkrétní kritika a připomínky VORP k příručce:

Sobectví

V příručce se silně propaguje autoerotika a vlastní sobecký zážitek bez láskyplného vztahu k druhé osobě. Tím vychová hrubé a bezohledné jedince. Péče o dítě se vůbec nevyskytuje, to je naopak považováno za nebezpečí, kterému je třeba se vyhnout.

Předčasnost

Předčasné a názorné zasvěcování dětí do pohlavního života na I. stupni ZŠ ruší jejich vývoj v klidové předpubertální fázi, kdy se má rozvíjet cit, soucit a altruismus. Narušuje a ničí jejich zdravý stud, který je nejlepší zárukou oddálení pohlavního života až do stabilního vztahu.

Antikoncepce

Nenacházíme ani slovo o přirozených a ekologických metodách plánování rodičovství. V informacích o hormonální antikoncepci není ani zmínka o jejím masivním negativním dopadu na zdraví, o následném zamořování vody umělými ženskými hormony (způsobující pravděpodobně předčasnou pubertu u dívek, snížení plodnosti u mužů a mutaci vodních živočichů).

Negativní dopad ve světě

Není pravdou, že školní sexuální výchova přispívá k odložení pohlavní aktivity do vyššího věku. V zemích, kde byla zavedena, se naopak tento věk snížil, mnohonásobně se zvýšila promiskuita mládeže, výskyt pohlavních chorob a těhotenství mladistvých. (Např. Švédsko, USA, Velká Británie.)

Zkušenosti versus gender

Publikace MŠMT nerespektují přirozené rozdíly mezi mužem a ženou, kteří se ve vztahu navzájem doplňují. Nezmiňují se o jejich odlišném vnímání sexuality, nenahraditelnosti matky v prvních letech života dítěte, rozdílnosti mateřské a otcovské role, jak nás učí staleté zkušenosti. Nemluví o nutnosti úcty k dívkám a ženám jako nositelkám života, nevede chlapce ke galantnosti.

Naprosto nesouhlasíme s tím, aby děti byly ve školách formovány ideologií, kdy různé pohlavní odchylky a nemoci jsou prezentovány jako varianty sexuálního chování.

Nesouhlasíme, aby byly seznamovány na základní škole s perverzními sexuálními praktikami⁷⁶.

Liberální opozice

Proti této kritice ze strany VORP a ostatním se postavili zástupci liberálního smýšlení. Prvážně z řad sexuogů. Aktivita VORP, Hnutí Pro život ČR a přidružených nezůstaly bez odezvy. Proti jejich vlivu na rozhodování MŠMT byla založena občanská iniciativa Hovořme o tom, která ministru Dobešovi zaslala protestní dopis (Hovořme o tom 2012). Kauza stažením příručky neustala, pokračovala intenzivní a často i emocionálně vypjatá veřejná diskuse plná vzájemného napadání obou účastněných stran. Další vývoj celé kauzy kolem metodické příručky sexuální výchovy je stále otevřený, neboť Josef Dobeš podal k 31. březnu 2012 rezignaci na post ministra školství. VORP tak ztratil na tomto důležitém postu člověka, který naslouchal jeho výhradám⁷⁷. Dalším z řad institucí podporující vydanou příručku byla Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu (SPRSV), která byla založena v roce 1991 jako nevládní nevýdělečná organizace zabývající se podporou populačního zdraví a plánování rodiny jako základního lidského práva. (V tom směru vyvíjí svou činnost ve smyslu zásad International Planned Parenthood Federation (IPPF) jako plnoprávný člen této mezinárodní organizace.⁷⁸)

Závěr kauzy

Zástupci Výboru na obranu rodičovských práv předali dne 25. 3. 2011 petiční archy se 40 000 podpisy rodičů, kteří protestují proti povinné sexuální výchově na školách. Pan ministr se zástupci krátce jednal a rozhodl, že přesune citlivá témata související se sexualitou do nepovinné Etické výchovy v kontextu výchovy k rodičovství a vztahům. V současnosti je na základě Rámcového vzdělávacího programu (RVP) sexuální výchova povinně vyučovaná v několika předmětech. Je tedy nezbytná revize RVP, aby se zajistila možnost volitelnosti sexuální výchovy. Ta by se realizovala po diskuzi a přípravě potřebných věcí od září 2012⁷⁹. MŠMT po dlouhém očekávání konečně schválilo částečnou revizi Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. Tedy i tu část, která se týká

⁷⁶ VORP. 2005. www.vorp.cz. *Výbor pro ochranu rodičovských práv*. [Online] 2005. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.vorp.cz/>.

⁷⁷ NOSKOVÁ, M. 2012. *Spor o příručku sexuální výchovy jako boj o hranici mezi soukromým a veřejným*. Brno : Masarykova univerzita, 2012. bakalářská práce.

⁷⁸ SPRSV. *Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu*. [Online] [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.planovanirodiny.cz/>.

⁷⁹ VORP. 2005. www.vorp.cz. *Výbor pro ochranu rodičovských práv*. [Online] 2005. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.vorp.cz/clanek/predani-peticnich-archu-ministrovi-2/>.

Výchovy ke zdraví, jež v sobě zahrnuje témata z tzv. sexuální výchovy. Nový program začne platit od září 2013⁸⁰. Shrnu-li to, v RVP byl zastaven trend sexuální výchovy zaměřený jen na tělesnou stránku věci a ochranu před pohlavními chorobami. Sexualitě a sexuálnímu chování byl vymezen rámec vztahů a cílů slučitelných s křesťanským pohledem na svět⁸¹.

Můj názor na celou věc je, že je velká škoda, že se všichni hlavní aktéři nepotkali u jednoho stolu, kde by bylo pozváno i více dalších odborníků a třeba i laiků, rodičů a nebyla vůle vyřešit problém více v klidu. Už jen to, jak prudký byl útok ze strany křesťanských společností jasně poukázalo na jejich slabé místo, kde by si potřebovali nechat poradit. Jsou to sice převážně organizace plné křesťanských rodičů, kteří spíše než co jiného reagují přehnaně emocionálně. Je mi líto pana ministra Dobeše, který ač se snažil, nedopadlo to společným konsenzem a on, ač si to podle mě nezasloužil, musel odejít z vlády.

Právo

Přibližně před rokem přijali ve španělské Valencii účastníci 13. světového sexuologického kongresu Deklaraci sexuálních práv, ve které formulovali sexualitu jako proměnlivý a dynamický rozměr člověka vytvářený interakcí mezi jednotlivcem a společenskými strukturami, existující během životního cyklu a harmonizující utváření identity a posilování mezilidských vztahů⁸². Uvádím některé části: Právo na široké, objektivní a faktické informace o lidské sexualitě, které by umožňovaly rozhodování ve vztahu k sexuálnímu životu; právo svobodné a odpovědné volby ve věcech reprodukce; právo na dostatečnou sexuální výchovu od narození a během celého životního cyklu, kteréhož procesy by se měly účastnit všechny společenské instituce⁸³.

---

⁸⁰ VORP. 2005. www.vorp.cz. *Výbor pro ochranu rodičovských práv*. [Online] 2005. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.vorp.cz/clanek/deti-osvobozeny-sexualni-indoktrinace-ve-skolach-o/>.

⁸¹ JOCHOVÁ TRLICOVÁ, J. 2005. www.vorp.cz. *Výbor pro ochranu rodičovských práv*. [Online] 2005. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.vorp.cz/clanek/deti-osvobozeny-sexualni-indoktrinace-ve-skolach-o/>

⁸² MITLOEHNER, M. 1999. *Erotika a paragrafy*. Praha : Grada, 1999. 80-7169-691-9.

⁸³ MITLOEHNER, M. 1999. *Erotika a paragrafy*. Praha : Grada, 1999. 80-7169-691-9.

Praktická část

Předvýzkum

Před začátkem vlastního výzkumu, jsem provedla šetření v rámci předvýzkumu, abych zjistila, zda respondenti chápou správně otázky a zda mají o téma sexuální výchovy zájem. Už během předvýzkumu jsem zjistila, že o téma zájem je. Měla jsem okamžité zpětné vazby, které mi potvrdili, že toto téma je přitažlivé a vzbuzuje emoce. Rozhodně jsem neměla problém s hledáním respondentů. Za krátký čas mi dotazník vyplnilo větší procento lidí, než jsem očekávala. Totéž se opakovalo u tohoto výzkumu, který je popsán níže.

Hlavní výzkumné šetření

Dotazník jsem nazvala jednoduše sexuální výchova, abych zamezila tomu, že složitější název bude respondentům podsouvat určitý způsob odpovědí. Výzkumným problémem je zkušenost mladých lidí se sexuální výchovou a s komunikací o vlastní sexualitě. Cílem výzkumu je zjistit podrobnosti o formě a významu sexuální výchovy, které se mladým lidem dostává ve škole i doma a také zjistit, zda úroveň této výchovy má nějaký vliv na vlastní chápání a mluvení o sobě a vlastní sexualitě. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila dotazník, kde jsem respondentům poskytla široké spektrum odpovědí, protože jsem měla obavy, aby otázky nebyly nepříjemné zvolila jsem u každé otázky i záchranou odpověď, kde se respondent mohl přímé odpovědi úplně vyhnout. Což ovšem následně činilo nemalé výzkumné potíže při analýze dat. Dotazník byl rozeslán elektronicky a respondenti jsou náhodně vybraní uživatelé sociální sítě facebook, skrze něhož jsem oslovila i řadu studentů studujících na Univerzitě Pardubice. Celkový počet respondentů, kteří řádně vyplnili dotazník je 132. Dotazník obsahuje třináct otázek a tři oblasti výzkumu:

- Sexuální výchova ve škole
- Komunikace o sexualitě
- Doplnkové otázky

Stanovení hypotéz

Hypotéza č. 1

Sexuální výchovu na střední škole mělo méně než 30% dotázaných respondentů.

Pracovní hypotéza č. 2

Žáci základní školy dostávají v rámci sexuální výchovy více informací o vztazích a rodině, než o biologii a psychologickém vývoji člověka.

Pracovní hypotéza č. 3

Žáci střední školy se v rámci sexuální výchovy učí více o prevenci před sexuálním onemocněním a otěhotněním, než o zodpovědnosti, rodičovství a morálce⁸⁴.

Hypotéza č. 4

60 a více % respondentů by ocenilo dějiny sexuality v rámci výuky sexuální výchovy.

Hypotéza č. 5

Pohlaví neovlivňuje schopnost mluvit o vlastní sexualitě.

Hypotéza č. 6

Pohlaví nemá významný vliv na komunikaci o sexualitě v dětství.

Hypotéza č. 7

Není významný vztah mezi kvalitou komunikace o sexualitě v dětství a v dospělosti.

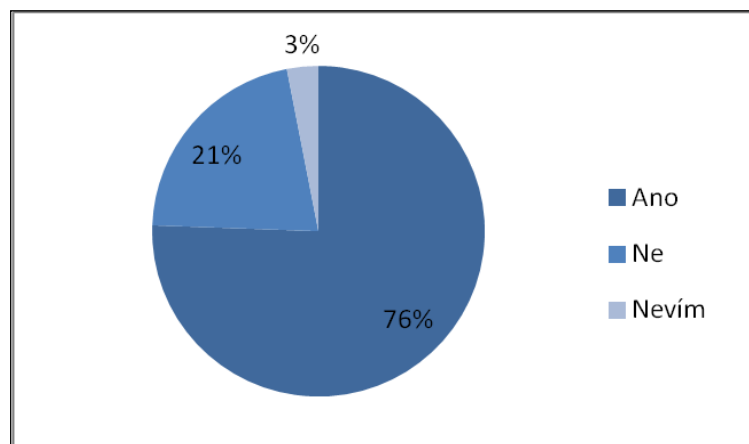
---

⁸⁴ Pracovní hypotézy, jsou spracované odpovědi respondentů, které však nešly řádně statisticky ověřit.

Vyhodnocení výzkumu

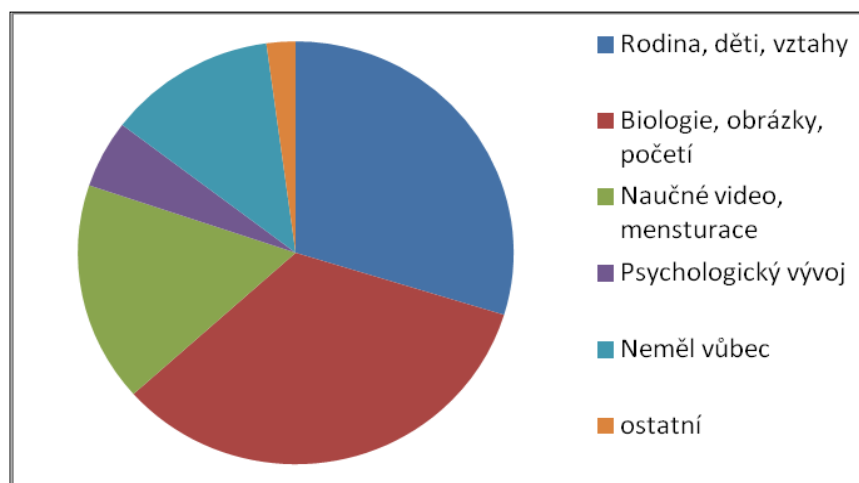
První okruh otázek týkajících se sexuální výchovy:

Otázka č. 1. Měl/a jsi na základní škole sexuální výchovu?

Z celkového počtu 131 respondentů, mělo sexuální výchovu na základní škole 99 z nich. Tento údaj mě moc nepřekvapil protože podobně vyšla otázka i v předvýzkumu. Na základní škole má sexuální výchovu jasně stanovenou ve školních osnovách.

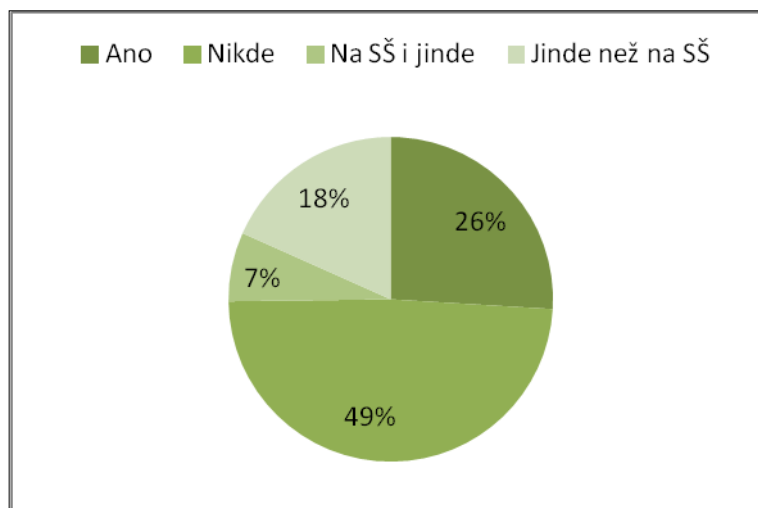
Otázka č. 2 Čeho se tato výchova převážně týkala?

V této otázce mohli respondenti zaškrtnout více odpovědí. Převažující odpovědi – rodina, děti, vztahy a biologie a obrázky jako hlavní obsah učiva mi přijde v pořádku. Propadnutí psychologického vývoje si vysvětluji tím, že tento název učiva je proměnlivý a mohou ho učitelé nazývat například vývojovými stupněmi člověka, apod.

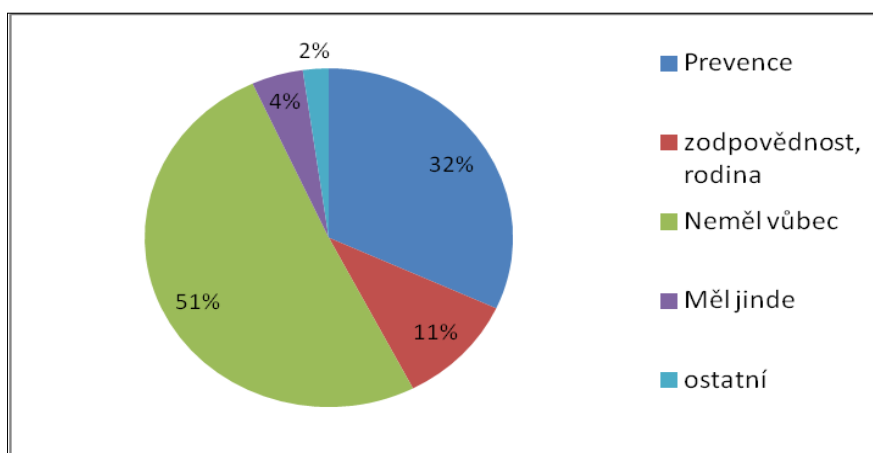

Otázka č. 3 Měl/a jsi sexuální výchovu na střední škole?

U této otázky je zajímavý trend odpovědi, že studenti neměli na střední škole žádnou sexuální výchovu, který se mi potvrdil už v předvýzkumu. Je vidět, že střední školy jsou ve výuce sexuální výchovy nejednotné. Co mě trochu překvapilo je počet odpovědí, kde respondenti říkají, že měli sexuální výchovu jinde než na střední škole. Ale opět podle svého předvýzkumu, kde jedna otázka byla o tom, kde alternativně studenti hledají informace o sexu, usuzuji, že stejně jako odpovídali tam, informace hledali sami, na internetu, nebo v literatuře. Určitě je to ale podnět k dalšímu rozsáhlejšímu výzkumu, aby se potvrdilo.

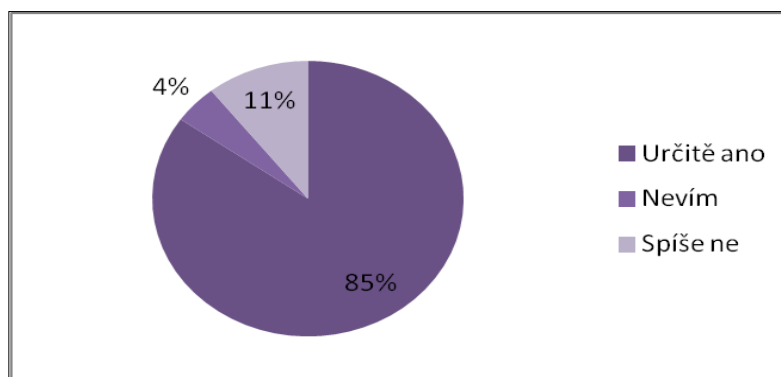
Otázka č. 4 Čeho se obsahově nejvíce týkala?

Zde jsem vyslovilo hypotézu, že na střední škole převažuje sexuální výchova o prevenci před pohlavními nemocemi a otěhotněním, není potvrzená jednoznačně. Což je určitě dobrá zpráva. Je zde však jasně prokazatelné, že téma zodpovědnosti a mravů však často

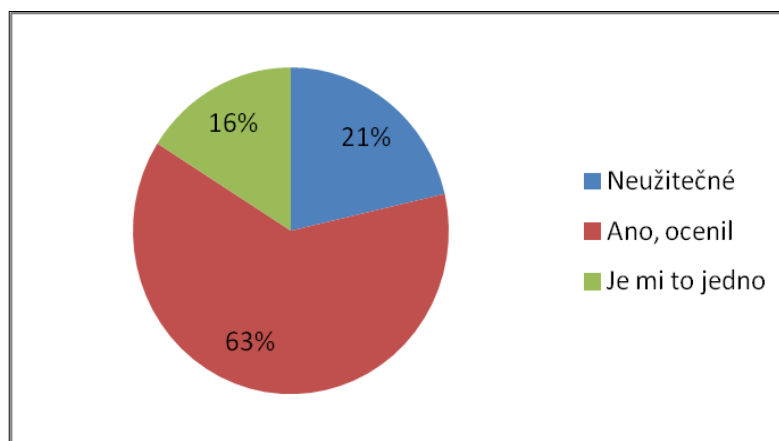
vyučováno nebývá. To je věc, kterou se zabývám v teoretické části práce. Můj názor, že se tato stránka výchovy opomíjí se tak potvrdil. Společnost se od těchto hodnot odklání.

Otázka č. 5 Myslíš si, že je sexuální výchova ve školních osnovách důležitá?

Zde jsem si myslela, že trend hledání informací svépomocí bude vyrovnán s pozitivní odpovědí. Vidíme však, že naprosto většinově se studenti přiklání k tomu, že sexuální výchova je ve školách důležitá. Je to asi důsledek toho, na začátku stejně velké procento odpovědělo, že SV na SŠ vůbec nemělo a mají tak trochu pocit, že o něco přišli a informace hledané na vlastní pěst možná nejsou to optimální řešení.

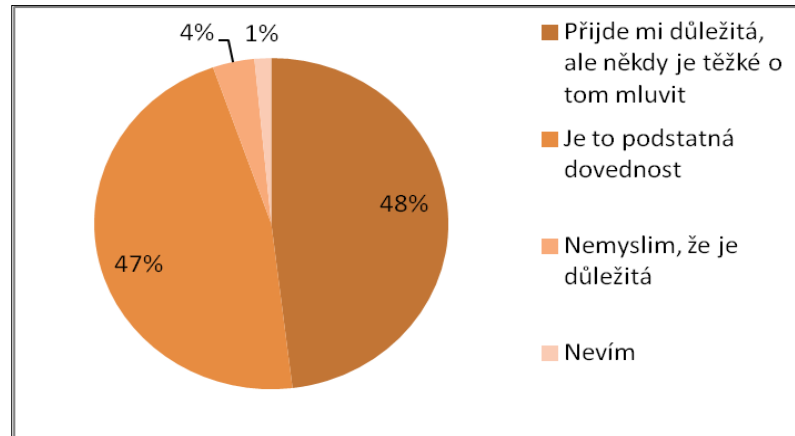
Otázka č. 6 Ocenil/a bys v rámci sexuální výchovy dějiny sexuality, etiky, psychologie?

Myslím, že tento experiment s ozvláštňením sexuální výchovy vyšel dobře. Přitáhlo to pozornost a studenti by dějiny sexuality, nebo etiky měli v rámci sexuální výchovy rádi. To je dobrá známka toho, že studenty zajímají poznatky a zkušenosti dějin problematiky.

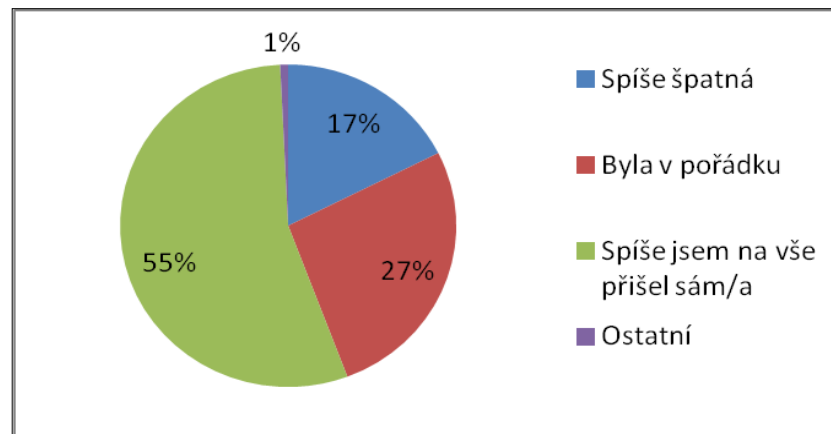
Druhý okruh otázek týkajících se komunikace o tématech sexuality:

Otázka č. 7 Jak důležitá je podle Tebe komunikace v oblasti sexuality?

Zde jasně převažuje kladný postoj a názor na komunikaci v oblasti sexuality. Mladí správně chápou její důležitost. Tato otázka je však zásadní pro zodpovězení mé hypotézy týkající se rozdílného vnímání komunikace o sexualitě mezi muži a ženami. Viz dále.

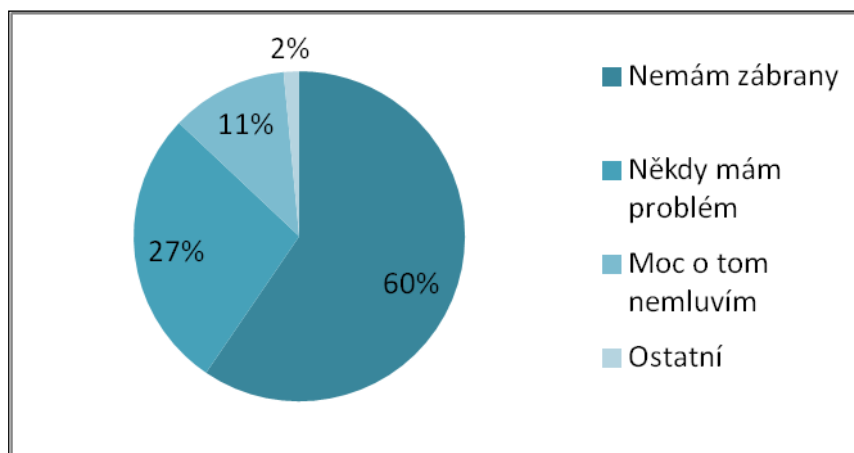
Otázka č. 8 Jak kvalitní byla v dětství a dospívání Tvoje komunikace s rodiči ohledně otázek sexuality?

Zde jsem očekávala velkou různost výsledků. Je ovšem vidět, že z velké části převládá odpověď, kde mladí lidé vyjadřují jednu z negativnějších možností, kdy tvrdí, že s rodiči spíše komunikace příliš neprobíhala. Podle mého názoru toto číslo může korespondovat s

nástupem internetu, který mladí lidé mohli použít místo toho, aby se o něčem bavili s rodiči. Nebo existuje možnost, že tyto dětské rozhovory už respondenti zapomněli.

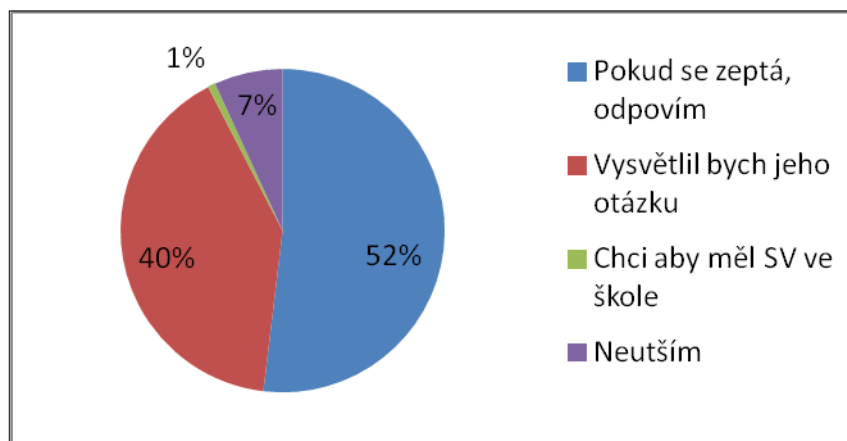
Otázka č. 9 Jak bys ohodnotil/a svou schopnost mluvit o vlastní sexualitě?

Tady jsem předpokládala vyrovnanější počet odpovědí mezi odpovědmi nemám zábrany a občas mi to dělá problém. Je ovšem velmi pozitivní, že převládá ta suverénější forma odpovědi. Nezbyvá než věřit, že respondenti odpovídali podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Je také příhodné pro další výzkum položit například další otázku týkající se toho, zda respondenti žijí, či nežijí v nějakém partnerském vztah a jak dlouho, abychom mohli rozšířit aspekty odpovědi.

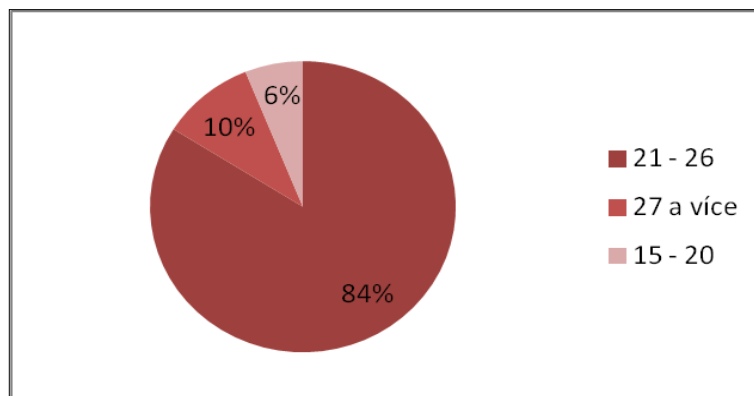
Třetí okruh se týká doplňkových otázek, které měly sloužit hlavně pro odlehčení.

Otázka č. 10 Jak by jsi jako rodič přistupoval/a k sexuální výchově svých dětí?

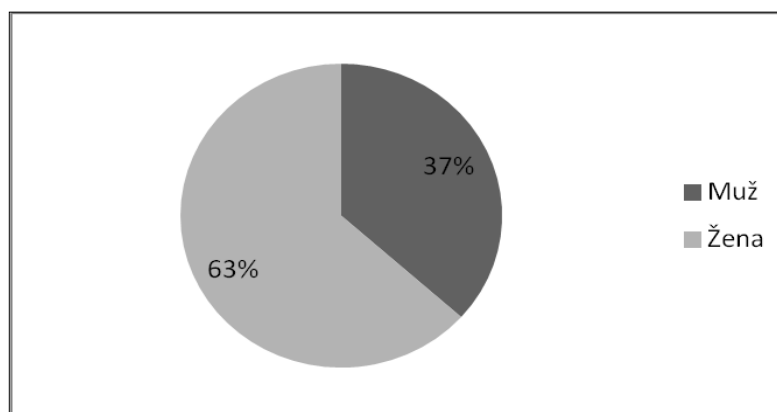
Zde je zajímavé vyrovnaní odpovědí, které se liší tím, kdo komunikaci o sexualitě začne. Je to však velmi neuchopitelné, protože většina respondentů zatím žádné děti nemá. Úsměvně působí minimum u školní výchovy, na kterou se respondenti nechtějí spoléhat.

Otázka č. 11. Jaký je Tvůj věk?

Největší procento respondentů jsou mí vrstevníci, mezi 21 – 26 lety, to byl i můj záměr, otázky jsem koncipovala podle svých zkušeností, které mám společné.

Otázka č. 12. Jsi muž, nebo žena?

Většina respondentů jsou ženy. Rozložení respondentů podle pohlaví málokdy převyšují muži. Tento trend se mi potvrdil ve většině výzkumů, které jsem dělala. Dle mého názoru ženy převyšují z toho důvodu, že chápou téma sexuální výchovy důležitěji, než muži.

Testování hypotéz

Testování hypotéz jsem dělala pomocí systému SAS Enterprise Guide.

Hypotéza č. 1

H0: Sexuální výchovou na střední škole prošlo méně než 30% dotazovaných respondentů.

Byl použit test hypotézy o parametru p alternativního rozdělení.

Vzorec pro výpočet:

$$u = \frac{\frac{m}{n} - p_0}{\sqrt{\frac{p_0(1-p_0)}{n}}}$$

Měl/a jsi sexuální výchovu na střední škole?	
Měl/a jsi sexuální výchovu na střední škole?	Frequency
Ano	44
Ne	88

Test of H0: Proportion = 0.3	
ASE under H0	0.0399
Z	0.8357
One-sided Pr > Z	0.2017

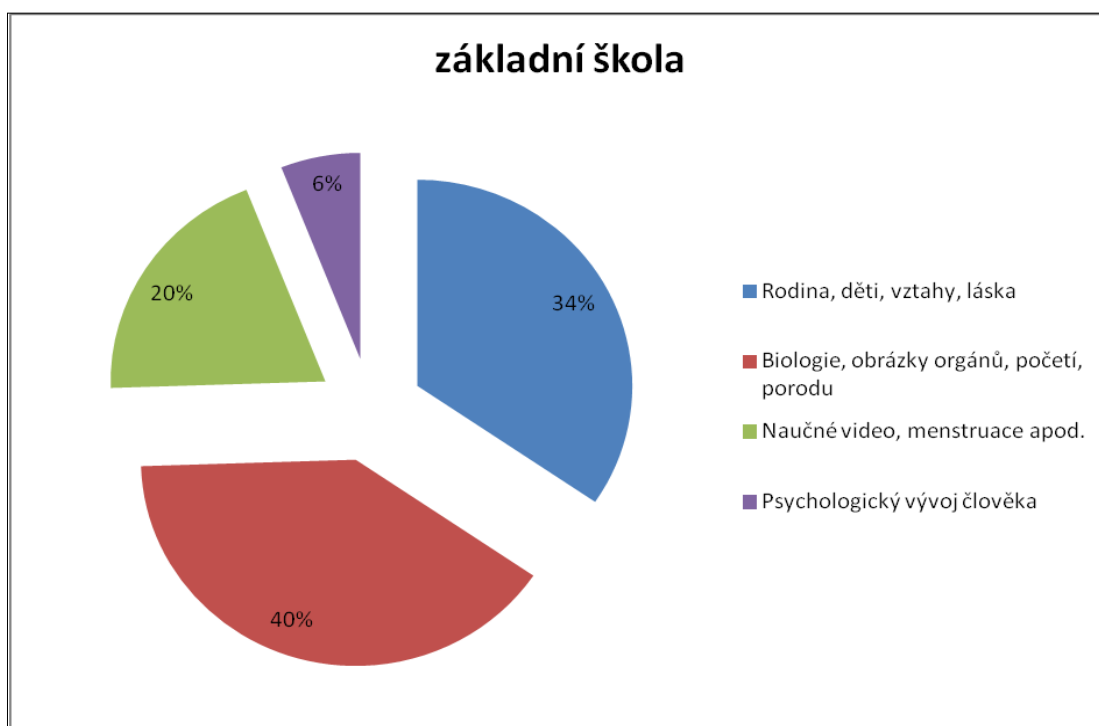
H0: Nezamítáme

Alfa 0,05

Jedna třetina respondentů odpověděla kladně, což odpovídá hypotéze, že sexuální výchovu na střední škole nemělo víc, než 30% respondentů. Tento fakt je přímo odvislý z nařízení ministerstva školství, tělovýchovy a mládeže, které dává středním školám ve výuce sexuální výchovy volnější ruce a ony si tak výuku řídí samy.

Pracovní hypotéza č. 2

Žáci základní školy dostávají v rámci sexuální výchovy více informací o vztazích a rodině, než o biologii a psychologickém vývoji člověka.

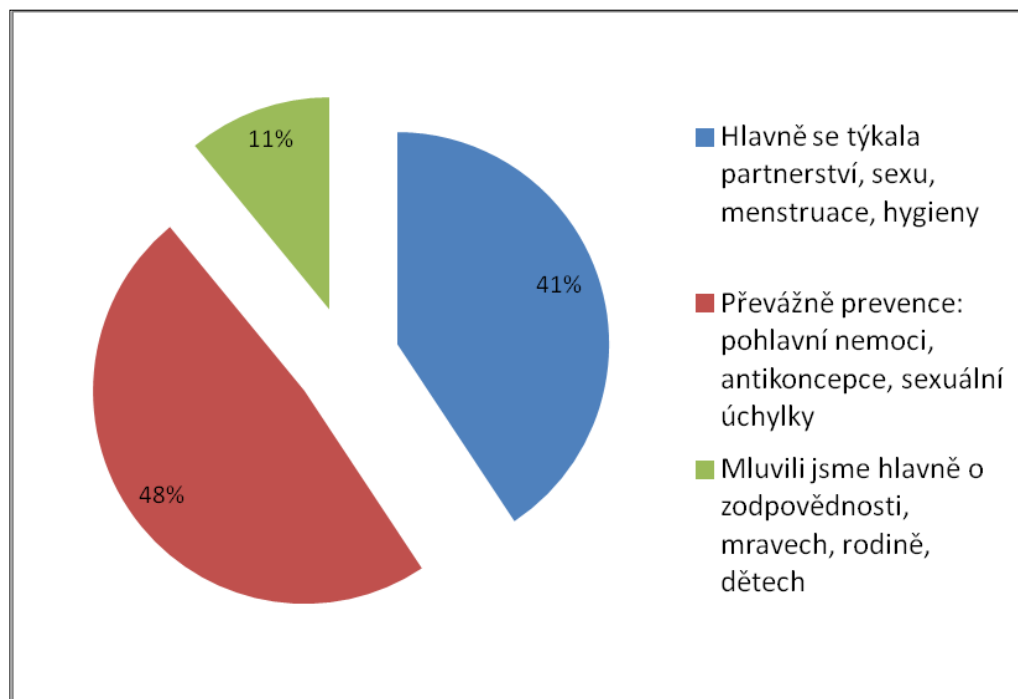

30 respondentů, kteří odpověděli, že sexuální výchovu na ZŠ neměli, zde nejsou uvedeni.

Na tomto grafu vidíme, že biologie je nejčastěji vyučovaným prvkem sexuální výchovy, o málo více, než rodina, děti apod. Je to rozdíl 6%, což není tak významné. A podle mě toto rozložení můžeme označit jako uspokojivé.

Pracovní hypotéza č. 3

Žáci střední školy se v rámci sexuální výchovy učí více o prevenci před sexuálním onemocněním a otěhotněním, než o zodpovědnosti, rodičovství a morálce.

77 respondentů bylo vyloučeno, protože odpověděli, že sexuální výchovu na SŠ neměli.

Z grafu je patrné, že 48% respondentů uvedlo, že na střední škole měli v hodinách sexuální výchovy převážně výuku o prevenci pohlavních nemocí, otěhotněním a sexuální úchytky.

Je však dobrá zpráva, že tento trend není nijak extrémně převažující. Každopádně je znepokojující zastoupení učiva týkajícího se morální výchovy. Tento stav je znepokojující a reflektuje skutečnost, že tato témata je velmi opomíjena.

Hypotéza č. 4

H0: 60 a více % respondentů by ocenilo dějiny sexuality v rámci výuky sexuální výchovy.

Test hypotézy parametru p o alternativním rozdělení.

Ocenil/a bys ve škole v rámci sexuální výchovy dějiny sexuality, etiky, psychologie?		
Ocenil/a bys ve škole v rámci SV dějiny sexuality?	Frequency	Percent
Ano ocenil/a, mohlo by to být zajímavé	82	62.12
Asi ne, přijde mi to neúčinné	29	21.97
Je mi to jedno	21	15.91

Test of H0: Proportion = 0.6	
ASE under H0	0.0426
Z	0.4975
One-sided Pr > Z	0.3094

H0: Nezamítáme

Více jak 60 % respondentů by ocenilo v rámci sexuální výchovy dějiny sexuality. Z této skutečnosti mám radost a vidím to jak pozitivní signál a možnost pro budoucí vývoj sexuální výchovy. Je více než jasné, že podobná tematika je dobrá pro uspořádání vnitřních měřítek a hodnot dnešních žáků.

Hypotéza č. 5

H₀: Pohlaví neovlivňuje schopnost mluvit o vlastní sexualitě.

Ověření hypotézy pomocí výpočtu chí kvadrátu.

$$\chi^2 = \sum \sum \frac{(n_{ej} - n_{oj})^2}{n_{oj}}$$

Table of Jsi muž, nebo žena? by Jak bys ohodnotil/a svou schopnost mluvit o své sexualitě?					
		Jak bys ohodnotil/a svou schopnost mluvit o vlastní sexualitě?			Total
		Moc o tom nemluvím	Nemám zábrany, nestydím se o tom mluvit	Někdy mi to dělá problém	
Jsi muž, nebo žena?					
Muž	Frequency	7	34	7	48
Žena	Frequency	8	44	32	84
Total	Frequency	15	78	39	132

Z tabulky vyplývá, že zatímco muži téměř jednohlasně 70% odpovídali na otázku, jak dokážou mluvit o své sexualitě, že bez zábran, ženy jsou zastoupeny u odpovědích, že občas jim to dělá problém a bez zábran vyrovnaněji. Zde se nabízí otázka, zda jsou muži opravdu tak otevření jak tvrdí, nebo jen neumí přiznat, že jim něco dělá někdy problém. Tato otázka by si jistě zasloužilo další výzkum, už jen proto, abychom mohli vyvrátit mužskou přesvědčivost.

Statistic	DF	Value	Prob
Chi-Square	2	8.1634	0.0169

H₀: Zamítáme

Přijímáme alternativní hypotézu:

H₁: Pohlaví významně ovlivňuje schopnost mluvit o vlastní sexualitě.

Hypotéza 6

H 0: Pohlaví nemá významný vliv na komunikaci o sexualitě v dětství.

Test hypotézy pomocí chí kvadrátu.

Table of Jsi muž, nebo žena? by Jak kvalitní byla v dětství a do					
		Jak kvalitní byla v dětství a dospívání Tvoje komunikace s rodiči ohledně otázek sexuality?			Total
		Ani nevím, na většinu věcí jsem asi přišel/a spíše sám/sama	Byla v pořádku, rodiče mi vždy pomáhali s pochopením těchto otázek	Spíše špatná, moc jsme se o tomto tématu nebavili	
Jsi muž, nebo žena?					
	Muž	Frequency	32	8	8
	Žena	Frequency	40	29	15
	Total	Frequency	72	37	23
					132

Zatímco 66% mužů uvedlo, že na většinu věcí přišli spíše sami co se sexuality týče, z řad žen to bylo 47%. Ačkoliv se to statisticky neprokázalo, z tabulky je patrné, že ženy mají rozmanitější zastoupení ve všech druzích odpovědí. Což opět může být předmětem dalšího výzkumu. Proč muži odpovídají více jednomyslně, než ženy.

Statistic	DF	Value	Prob
Chi-Square	2	5.5315	0.0629

H0: Nezamítáme

Pohlaví nemá vliv na kvalitu komunikace v dětství.

Hypotéza č. 7

H 0: Není významný vztah mezi kvalitou komunikace o sexualitě v dětství a kvalitou komunikace o sexualitě v dospělosti.

Testování H 0 pomocí chí kvadrátu.

Table of Jak kvalitní byla v dětství tvoje komunikace? Jak bys ohodnotil/a svou schopnost				
		Jak bys ohodnotil/a svou schopnost mluvit o vlastní sexualitě?		Total
		Nemám zábrany, nestydím se o tom mluvit	Někdy mi to dělá problém	
Jak kvalitní byla v dětství a dospívání Tvoje komunikace s rodiči ohledně otázek sexuality?				
Ani nevím, na většinu věcí jsem asi přišel/a spíš sám/sama	Frequency	39	33	72
Byla v pořádku, rodiče mi vždy pomáhali s pochopením těchto otázek	Frequency	27	10	37
Spíše špatná, moc jsme se o tomto tématu nebavili	Frequency	12	11	23
Total	Frequency	78	54	132

Jelikož odpovědi nesplňovaly kritéria pro použití chí kvadrátu, byly sloučeny. (Sloučení odpovědí - někdy mi to dělá problém a moc o tom nemluví)

72% žen uvedlo, že v dětství byla jejich komunikace s rodiči v pořádku. Pouze 27% z nich uvádí, že v dospělosti má s komunikací o sexualitě občas problém. To nevyjadřuje žádnou souvislost. To můžeme přijmout jako pozitivní z důvodu, že pokud v dětství sexuální výchova není dostatečná, člověk nemá později problémy s tím, aby se vše naučil. Jistější by však toto tvrzení bylo při přezkoumání pomocí více doplňujících otázek.

Statistic	DF	Value	Prob
Chi-Square	2	4.1271	0.1270

H0: Nezamítáme

Není významný vztah mezi kvalitou komunikace o sexualitě v dětství a v dospělosti.

Shrnutí výsledků výzkumu

Oblast otázek: Sexuální výchova ve škole

V této oblasti jsem zjišťovala konkrétní podobu sexuální výchovy a také kde, tedy na jaké úrovni školství se s ní respondenti setkali. Podle očekávání se potvrdilo, že sexuální výchova je systematicky vyučována hlavně na základních školách. Objevil se však i velký počet odpovědí, konkrétně 21%, které ukazují, že čtvrtina respondentů ji na základní škole nemělo. Podoba této výchovy se zaměřuje hlavně na biologické uspořádání těla a jeho funkcí a hned v závěsu se klade ve výchově důraz na lásku, rodinu a vztahy. Počet respondentů mající sexuální výchovu na střední škole je tedy sice menší, ovšem je tu vidět jiný trend, a to že sexuální výchovu respondenti absolvovali jinde, než na střední škole. Celkem přesně 34% uvedlo takto směřované odpovědi. Obsahem výuky, která se objevuje nejčastěji je prevence, konkrétně před pohlavními chorobami a otěhotněním, jen o pět procent pozadu za prevencí je výchova k partnerství a sexualitě. Na otázku důležitosti sexuální výchovy ve škole, téměř shodně respondenti odpověděli, že jim přijde důležitá a měla by se učit více, celkem 80% proti sobě mělo 20% menšinu, která buď nevěděla, nebo si myslí, že informace lze najít i jinde. Na další otázku, která je spojená i s hypotézou, ptající se, jestli by pro respondenty bylo zajímavé mít v rámci sexuální výchovy i dějiny sexuality vyšlo, že více než šedesát procent by tuto vsuvku ve výuce ocenilo. Proti tomu stálo celkem 37% odpovídajících a to buď z důvodu, že jim to nepřijde užitečné a nebo neví jak odpovědět.

Oblast otázek: Komunikace o sexualitě

Zde mi šlo hlavně o zjištění souvislostí mezi sexuální výchovou, pohlavím a schopností komunikace. Jako první mě zajímalo, zda respondenti komunikaci o sexualitě vnímají jako důležitou. Dala jsem na výběr ze tří odpovědí z čehož na dvě odpovědi přišlo téměř shodně odpovědí. Dá se říci, že téměř polovina respondentů si myslí, že je komunikace v sexualitě velmi důležitá dovednost, druhá polovina má v oblasti komunikace o sexualitě pocit, že to bývá občas těžké o tom mluvit. Na tuto otázku navazovala další, kde jsem se ptala na kvalitu komunikace v dětství. 72% účastníků dotazníku odpovědělo, že s rodiči v dětství o tématech sexuální výchovu moc nemluvili a na všechny informace si postupně přišli sami. 23% odpovědělo, že komunikace s rodiči byla vyloženě špatná a zbylých 23% považuje svou komunikaci s rodiči za uspokojivou, kde byla komunikace v pořádku.

Na téma komunikace pak byla ještě poslední otázka a to jak by se respondenti ohodnotili, že umí o své sexualitě mluvit s ostatními. Zde hlavně respondenti muži zvedli procenta u odpovědi, že v komunikaci nemají zábrany na 60%. Dalších 36% uvedlo, že občas mají problém o ní mluvit a 15% o své sexualitě nemluví téměř vůbec. Hypotézy měly ověřit existenci souvislostí mezi tím, když o sexualitě komunikuje muž a když žena. Zjistilo se, že muži nemají tolik zábran jako ženy, ale statisticky to ověřit nebylo možné. Další zkoumaný vztah se týkal kvality komunikace v dětství a dospělosti. Tento vztah statistika také neprokázala. Poslední hypotéza zkoumala opět vztah mezi pohlavím a kvalitou komunikace v dětství. Zde byla data stejně rozmanitá u obou pohlaví, tudíž se hypotéza také nezamítla. Obě pohlaví tedy umí o sexualitě komunikovat podobně a sexuální výchova rodičů v dětství nemá vliv na kvalitu komunikace v dospělosti.

Tímto je tedy dosaženo stanoveného cíle výzkumu, který se týkal zjištění, jak je vnímán předmět sexuální výchovy ve školním vzdělávání a toho jakým způsobem sexuální výchova ovlivňuje komunikaci o sexualitě mužů a žen.

Závěr

Sexuální výchova dnes – je výsledkem vývoje vnímání sexuality po celé dějiny. Sexuální výchova je podmíněna historickým vývojem pohledu na lidskou sexualitu. Antika byla hedonistická a svobodná, ale znevažovala ženy – Křesťanství bylo puritánské a omezující a stejně jako antika, potlačovala přínos žen. Až do 19. a 20. století byla velká nadvláda mužů, kteří jako pedagogové, lékaři a myslitelé ovlivňovali a utvářeli myšlenkový rámec dějin. Je to velká nerovnováha v rozložení sil pohlaví a podle mého názoru se s tím budeme ještě dlouhou dobu vypořádávat. Měli bychom si umět vzít z každého již uskutečněného způsobu morálky to nejlepší – to znamená z antiky přirozenost a další ctnosti jako umění se ovládat a další a z křesťanství pak morální zásady desatera a úctu k bližnímu svému a celkově k životu.

Jak jsem již předznamenala, podle mě je problematika sexuální výchovy v nevyváženosti. Neplní účel mravního vychovávání k ctnostem. Sexuální výchova, nebo spíše mravní výchova, by měla být komplexní osvětou ducha a duše se pěstuje přes poznání. Sexuální výchova by měla obsahovat zkušenosti dějin: etiku, filosofii, dějiny sexuality a morálky a také dějiny ženství. Žena jako nositelka života a umělkyně soudržnosti je

nenahraditelným principem ve společnosti. Její rovnoprávně postavení je třeba dále pěstovat a učit tak skrze ní úctu k druhému pohlaví.

Ke konkrétní podobě výchovy ve školách mám za to, že je třeba více vést mladé lidi k zodpovědnosti, která je důležitá pro budoucí správné fungování partnerství, kde má člověk zodpovědnost i za toho druhého. Člověk, který má hodnotový systém vystavěn v sobě samém, pak umí lépe reagovat na vše, co ho v životě potká a může tak žít spokojenější a vyrovnanější život. Hodiny sexuální výchovy, by měly dostat vznešenější název, který by neodkazoval hlavně k tělesnosti a výuka by též měla obsahovat ve větší míře společnou diskusi – ne jen výklad profesora – aby se odstranili předsudky a tabu samotných žáků a naučili se o sexualitě lépe komunikovat. V tom vidím další důležitý aspekt této výchovy. Naučit mladé lidi mluvit a vyjadřovat se ke svému tělu a svým myšlenkám, aby mohli včas zabránit ohrožujícím vlivům. Musí si sám v sobě odpovědět co je pro něj správné a špatné, tím okolní vlivy nebudou tak silné a on se bude moci opřít o vlastní názor na věc.

Na závěr si dovolím vyjádřit svou víru, že moje práce přispěje ke zlepšení stavu věci a bude inspirací pro ty, kteří si zatím svůj úsudek na problematiku sexuální výchovy teprve utvářejí.

Zdroje

- AUGUSTYN, J. 1998.** *Sexuální výchova v rodině a ve škole.* Praha : Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 1998. 80-7192-331-1.
- BRZEK, A. 1993.** *Průvodce sexualitou člověka.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1993. 80-04-25814-X.
- DENZLER, G. 1999.** *Zakázaná slast: dva tisíce let křesťanské sexuální morálky.* Brno : CDK, 1999. 80-85959-48-8.
- FOUCAULT, M. 1999.** *Dějiny sexuality I.* Praha : Hermann, 1999.
- FOUCAULT, M. 2003.** *Dějiny sexuality II.* Praha : Hermann, 2003.
- GALÁN, E. J. 2003.** *Láska a sex ve starém Řecku.* Praha : Euromedia Group - Ikar, 2003. 80-249-0244-3.
- HAAG, H. 1980.** *Du hast mich verzaubert. Liebe und Sexualität in der Bibel.* Einsiedeln : autor neznámý, 1980.
- JANIŠ, K. 2008.** *Sexuální výchova včera dnes a zítra.* Uherský Brod : Moravský regionální kongres, 2008. [online], http://arl.uhk.cz/arl-hk/cs/vysledky/?iset=1&sort=DATE_HK.
- JANIŠ, K. 2007.** *Toulky historií erotiky a sexu.* Ústí nad Orlicí : OFTIS, 2007. 978-80-86845-83-8.
- JANIŠ, K. 2004.** *Z dějin sexu a erotiky aneb Co jsme se ve škole neučili.* Hradec Králové - Trutnov : Lupus, 2004. 80-903509-0-9.
- JANIŠ, K., MARKOVÁ, D. 2007.** *Příspěvek k základům sexuální výchovy.* Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 978-80-7041-621-1.
- JANIŠ, K., TÄUBNER, V. 1998.** *Na pomoc studentům a učitelům v sexuální výchově.* Hradec Králové : Gaudeamus, 1998. 80-7041-194-5.
- LENDEROVÁ, M., JIRÁNEK, T., DOUŠOVÁ, H. 2001.** *Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století.* Pardubice : Univerzita Pardubice, 2001. 80-7194-414-9.
- LENDEROVÁ, M., JIRÁNEK, T., MACKOVÁ, M. 2009.** *Z dějin české každodennosti: Život v 19. století.* Praha : Karolinum, 2009. 978-0-246-1683-4.
- LEWINSOHN, R. 2007.** *Světové dějiny sexuality.* Praha : Euromedia Group - Ikar, 2007. 978-80-249-0887-8.
- MITLOEHNER, M. 1999.** *Erotika a paragrafy.* Praha : Grada, 1999. 80-7169-691-9.

NOSKOVÁ, M. 2012. *Spor o příručku sexuální výchovy jako boj o hranici mezi soukromým a veřejným.* Brno : Masarykova univerzita, 2012. bakalářská práce.

PONDĚLÍČEK, I., SEILERT, U. 1994. *Sexuální výchova.* Praha : Trizonia, 1994. 80-85573-36-9.

PONDĚLÍČKOVÁ-Mašlová, J. 2005. *O sexualitě a partnerských vztazích.* Praha : Galén, 2005. 80-7262-323-0.

RABOCH, J. 1977. *Očima sexuologa.* Praha : Avicenum, 1977.

ROTTER, H. 2003. *Sexualita a křesťanská morálka.* Praha : Vyšehrad, spol. s r. o., 2003. 80-7021-669-7.

SIELERT, U., SIEGFRIED, K., HERRATH, F. et al. 1994. *Sexuální výchova.* Praha : TRIZONIA, 1994. ISBN 80-85573-36-9.

PLATON. *Faidros.* Praha : OIKOYMENH, 2000

ŠULOVÁ, L. 1995. *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?* Praha : Grada, 1995. 80-7169-218-2.

UZEL, R. 1992. *Sex-odhalené tabu.* Praha : Grafoprint, 1992. ISBN 80-900596-4-3.

UZEL, R., PROCHÁZKA, I., KUBRICHTOVÁ, L. et al. 2009. *Sexuální výchova- vybraná témata.* www.msmt.cz. [Online] 2009. [Citace: 12. Listopad 2012.] www.msmt.cz/file/8304_1_1/.

VINEN, R. 2007. *Evropa dvacátého století.* Praha : Vyšehrad, 2007. 978-807021-735-1.

WEISS, P., ZVĚŘINA, J. 2001. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy.* Praha : Portál, 2001. 80-7178-558-X.

Elektronické zdroje

ACET. 2008. www.acet.cz. [Online] ACET International Alliance , 2008. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.acet.cz/co-je-acet>.

JOCHOVÁ TRLICOVÁ, J. 2005. www.vorp.cz. *Výbor pro ochranu rodičovských práv.* [Online] 2005. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.vorp.cz/clanek/deti-osvobozeny-sexualni-indoktrinace-ve-skolach-o/>.

KUBÁLKOVÁ, P. 2010. www.lidovky.cz. *Sexuální výchova na českých školách je jak v době temna.* [Online] 2010. [Citace: 20. červen 2013.] http://www.lidovky.cz/sexualni-vychova-na-ceskych-skolach-je-jak-v-dobe-temna-pp9-/zpravy-domov.aspx?c=A100226_212205_ln_domov_mev.

- LENDEROVÁ, M., HANULÍK, V. 2013.** www.gyne.cz. [Online] MEDEXART, s. r. o., 2013. [Citace: 20. červen 2013.] http://www.gyne.cz/clanky/2012/412cl6.htm#_ftnref73.
- MŠMT. 2010.** *Sexuální výchova - vybraná témata*. [Online] 2010. [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2006032101>.
- MUCHA, I. 2001.** www.vira.cz. [Online] Pastorační středisko pražského arcibiskupství, 5. říjen 2001. [Citace: 8. červen 2013.] <http://www.vira.cz/Texty/Glosar/Pokani-obraceni.html>.
- PROLIFE. 1999.** Organizace hnutí pro život. [Online] 1999. [Citace: 20. červen 2013.] <https://prolife.cz/?a=11&id=9>.
- SPRSV. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu.** [Online] [Citace: 20. červen 2013.] <http://www.planovanirodiny.cz/>.
- ŠTAUDOVÁ. 2010.** Zase tu máme sexuální výchovu! *www.claritatis.cz*. [Online] 13. červen 2010. [Citace: 20. červen 2013.] <http://claritatis.cz/zpravy/z-domova/zase-tu-mme-sexuln-vchovu/3942>.